

Hannamari Merra

"KURAKAHVIT JA KURATASSUT"

Yhteisökuraattori yhteisöllisyyttä rakentamassa

Opinnäytetyö

Sosionomi AMK

Sosionomi, kouluhyvinvointi ja kuraattorityö

2024

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Sosionomi AMK
Tekijä	Hannamari Merra
Työn nimi	"Kurakahvit ja kuratassut" – Yhteisökuraattori yhteisöllisyyttä rakentamassa
Toimeksiantaja	Savonlinnan Taidelukio
Vuosi	2024
Sivut	33 sivua, liitteitä 16 sivua
Työn ohjaaja	Hannele Pulkamo

TIIVISTELMÄ

Tämä opinnäytetyö toteutettiin päiväkirjamuotoisena opinnäytetyönä. Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö on autoetnografisen tutkimuksen muoto, jossa tutkijan omat kokemukset ja niistä kirjoitetut muistiinpanot toimivat tutkimuksen keskeisenä aineistona.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarkastella, minkälaisia keinoja hyödyntäen yhteisökuraattori toteuttaa yhteisöllistä kuraattorityötä Savonlinnan Taidelukiassa ja keiden toimijoiden avulla ja tuella yhteisöllisyyden rakentamista mahdollistetaan. Lisäksi päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää opinnäytetyön tekijän ammatillisuutta yhteisöllisen työn toteuttajana.

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön aineisto koostui kymmenen viikon aikaisesta raportoinnista ja jokaisen viikon päätteeksi tehdyistä viikkoanalyyseistä. Aineiston analysointimenetelmänä käytettiin laadullista sisällönanalyysia eli teemoittelua. Aineiston analysoinnin pohjalta muodostui kaksi taulukkoa, joiden perusteella saatiin vastaukset opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyöstä kävi ilmi, että yhteisökuraattori toteutti yhteisöllistä työtä monipuolisin menetelmin kohtaamalla, osallisuutta edistämällä, kynnystä madaltamalla ja yhteisöllistä vuosikelloa hyödyntämällä. Opinnäytetyöstä ilmenivät myös ne sisäiset ja ulkoiset verkostot, joiden kanssa yhteisökuraattori työskenteli aktiivisesti yhteisöllisyyden rakentamiseksi.

Asiasanat: yhteisöllisyys, osallisuus, yhteisöllinen kuraattorityö

Degree title	Bachelor of Social Services
Author	Hannamari Merra
Thesis title	“Kuracoffee break and kurapaws” – School community social worker building community
Commissioned by	Savonlinna Senior Secondary School of Arts and Music
Time	2024
Pages	33 pages, 16 pages of appendices
Supervisor	Hannele Pulkamo

ABSTRACT

This thesis was conducted as a diary-based study, representing autoethnographic research. In this approach, the researcher's own experiences and the notes written from those experiences serve as the primary data for the study.

The objective of the thesis was to explore the methods used to implement communal counselling work at the Savonlinna Senior Secondary School of Art and Music and to identify collaborating partners who improve the feeling of communality together with the community counsellor. Additionally, the diary-based thesis aimed to enhance the author's professional development in conducting communal work.

The data for the diary-based thesis consisted of reports written over a ten-week period and weekly analyses conducted at the end of each week. The method used for analyzing the data was qualitative content analysis, specifically thematization. Based on the analysis of the data, the researcher formed two spreadsheets providing answers to the research questions of the thesis.

The thesis revealed that the community counsellor implemented communal work through various methods, including engaging with students, encouraging participation, lowering barriers, and using a communal annual clock. The study also highlighted the internal and external networks with whom the community counsellor actively collaborated to build a sense of communality.

Keywords: communality, participation, communal counselling work

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	NYKYTILA	7
2.1	Kurakahvit.....	7
2.2	Oman työn ja osaamisen kuvaaminen.....	8
3	TIETOPERUSTA YHTEISÖLLISESSÄ KURAATTORITYÖSSÄ	9
3.1	Opiskeluhoitopalvelut.....	10
3.2	Yhteisöllinen kuraattorityö.....	11
3.3	Yhteisöllisyys	12
3.3.1	Yhteisöllisyyden edistäminen.....	13
3.4	Osallisuus	13
3.5	Moniammatillinen yhteistyö.....	15
4	TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	16
5.1	Aineiston analysointimenetelmä	16
5.2	Aineiston kerääminen	17
5.3	Aineiston analyysi.....	17
6	TULOKSET.....	20
6.1	Yhteisöllisyyden rakentaminen	21
6.1.1	Yhteisöllinen vuosikello.....	21
6.1.2	Kohtaaminen.....	21
6.1.3	Kynnyksen madaltaminen.....	21
6.1.4	Osallisuuden edistäminen.....	22
6.2	Yhteisöllisen työn toteuttajat	22
6.2.1	Sisäiset verkostot.....	23
6.2.2	Ulkoiset verkostot	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	26
8	POHDINTA	27

8.1	Kehittämisehdotukset	29
8.2	Eettisyys ja luotettavuus	29
LÄHTEET.....		31
LIITTEET		

Liite 1. Päiväkirjan viikkoanalyysit

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on tehty päiväkirjamuodossa yhteisökuraattorin näkökulmasta Savonlinnan Taidelukiossa. Päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössä pyritään kehittämään omaa työtä tai työpaikan käytäntöjä (Laurea 2020).

Savonlinnan Taidelukio on Suomen ja samalla Pohjoismaiden ensimmäinen erikoislukio, joka aloitti toimintansa kuvataidelukiona. Myöhemmin lisäksi tuli musiikkilukio. Taidelukion opetus- ja kasvatustehtävän arvopohjan perustana ovat yksilön ihmisarvo, tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus, totuudellisuus, suvaitsevaisuus ja elämän suojeleminen. (Opiskeluhooltosuunnitelma 2023.) Suurin osa lukion opiskelijoista tulee muilta paikkakunnilta, ja he asuvat viikot erossa perheistään ja muusta tukiverkostostaan. Tämän lisäksi Taidelukiossa on paljon opiskelijoita, joilla on taustaa erityisen avun ja tuen tarpeesta jo peruskouluvuosiltaan, mikä luo painetta erityisesti opiskeluhooltopalveluihin. (Opiskeluhooltosuunnitelma 2023.)

Opiskeluhoollon kuraattorin työ on ensisijaisesti yhteisöllistä työtä (Talentia 2022), ja tämä on määritelty myös oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3. §). Taidelukiossa työskennelleellä kuraattorilla ei ollut riittävästi aikaa yhteisöllisen työn toteuttamiseen, sillä yksilöllisen työn tarve oli suuri. Tämän vuoksi Etelä-Savon hyvinvointialue palkkasi vuoden 2023 alussa Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen kautta yhteisökuraattorin toteuttamaan yhteisöllistä kuraattorityötä työparina opiskeluhoollon kuraattorin kanssa.

Hanke kesti vuoden 2023 loppuun. Sen tavoitteena oli kehittää yhteisöllistä kuraattorityötä Taidelukiossa niin, että Taidelukion sekä kaikilla Etelä-Savon hyvinvointialueen opiskeluhoollon kuraattoreilla olisi mahdollisuus toteuttaa yhteisöllistä työtä paremmin. Tässä opinnäytetyössä tarkastelen yhteisökuraattorin toimintaa Savonlinnan Taidelukiossa ja keskeisiä tekijöitä yhteisöllisen kuraattorityön onnistuneessa toteutuksessa.

2 NYKYTILA

Savonlinnan Taidelukiolla koettiin loppusyksystä 2022 välitöntä tarvetta yhteisöllisen kuraattorityön tekijälle, sillä lukiossa toimineen opiskeluhuollon kuraattorin työaika täyttyi yksilötapaamisilla. Etelä-Savon hyvinvointialue puuttui tilanteeseen ja palkkasi yhteisökuraattorin toteuttamaan yhteisöllistä työtä vuodeksi 2023. Aloitin Taidelukion yhteisökuraattorina helmikuussa, ja kevään aikana ehdin tutustua oppilaitokseen ja opiskelijoihin, kuulla opettajilta ja opiskeluhoitopalveluiden henkilöstöltä heidän havaitsemistaan tarpeista ja haasteista sekä tehdä itseäni tutuksi ja näkyväksi opiskelijoille. Työlle ei ollut asetettu erityisiä tavoitteita, joita olisi pitänyt saavuttaa vaan tarkoituksena oli juurruttaa yhteisölliseen työhön käytäntöjä, joita opiskeluhuollon kuraattori pystyisi toteuttamaan aiempaa tehokkaammin.

Työpaikkani verkostot koostuivat sekä Etelä-Savon hyvinvointialueen että Savonlinnan kaupungin työntekijöistä. Tämä johtuu siitä, että opiskeluhoitopalveluihin kuuluvat kuraattori, psykologi ja terveydenhoitaja työskentelevät nykyään hyvinvointialueiden piirissä sivistyspalveluiden sijaan. Näin kuraattorin näkökulmasta oleellisimmassa moniammatillisessa työryhmässä – oppilashuolto-ryhmässä – työskentelee sekä kaupungin että hyvinvointialueen työntekijöitä, kun ryhmä koostuu yleisimmin kuraattorin ja terveydenhoitajan lisäksi rehtorista ja erityisopettajasta. Hallinnollisen muutoksen myötä kuraattoriyhteisömme kasvoi yhdeksästä kuraattorista kymmeneen, kun Etelä-Savon 12 eri kuntaa yhdistyivät yhdeksi kokonaisuudeksi.

Taidelukiossa työpaikkani verkostoihin kuuluivat vahvasti rehtori, opinto-ohjaajat, opettajat, hyvinvointiohjaaja, keittiöhenkilökunta sekä opiskelijat. Tämän lisäksi olin viikoittain tekemisissä ulkopuolisten verkostojen kanssa. Hanke-työntekijänä Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeessa tein yhteistyötä myös hankepäällikön ja samassa hankkeessa työskentelevän kehittäjäkuraattorin kanssa.

2.1 Kurakahvit

Halusin heti työni alettua toteuttaa jotain sellaista, mitä oppilaitoksessa ei ollut ennen ollut ja mikä kokoaisi opiskelijoita paremmin yhteen. Olin aiemmassa työssäni toisessa oppilaitoksessa huomannut, miten viikoittaiset kahvihetket

oppilaitoksen aulassa antoivat kohtaamismahdollisuuden eri alan opiskelijoille ja oppilaitoksen henkilökunnalle. Halusin tuoda tämän hyväksi todetun toiminnan myös Taidelukioon, ja jo maaliskuussa 2023 aloitin lukion viikoittaiset kahvit. Kahvihetki järjestettiin koulun käytävällä matalan kynnyksen kohtaamisen saavuttamiseksi. Kahvihetki nimettiin *kurakahveiksi* eli kuraattorin järjestämiksi kahveiksi.

Kurakahvit keräsivät viikko toisensa jälkeen enemmän opiskelijoita paikalle. Kahvit kestivät keväällä puolentoista tunnin ajan, mutta jatkumoa ajatellen muutimme kahvien keston syyslukukauden alettua tunnin mittaisiksi, jotta opiskeluhuollon kuraattori pystyisi jatkamaan kahvien pitämistä työsuhteeni päätyttyä. Pyysimme kurakahveille vieraita eri tahoilta tehdäksemme palveluverkostoa opiskelijoille tutuksi ja helpommin lähestyttäväksi. Toimintaan yhdistettiin ajankohtaisia teemoja ja kahveilla tuotiin esiin asioita, jotka koettiin tarpeellisiksi.

Kurakahveista tuli jo kevään aikana menestys, minkä toteuttamista jatkettiin syksyllä ja jonka ansiosta yhteisöllinen työ alkoi pikkuhiljaa rakentua.

2.2 Oman työn ja osaamisen kuvaaminen

Työni yhteisökuraattorina koostui teematuntien ja pienryhmien pitämisestä, erilaisten tapahtumien ja tempausten järjestämisestä, tutortoiminnassa mukana olemisesta, yksilötapaamisista sekä ennen kaikkea opiskelijoiden kohtaamisesta. Keskeisintä työssäni oli olla kouluarjessa läsnä oleva aikuinen, jolla oli aikaa kuunnella ja kohdata nuori. Koska työlleni ei ollut asetettu raa-meja, sain lähteä toteuttamaan sitä täysin itseni näköisesti ja omia vahvuuk-siani hyödyntäen.

Yhteisöllisen työn toteuttaminen koulussa vaatii laajaa tietämystä ja monipuolisia taitoja, jotka mahdollistavat positiivisen oppimisilmapiirin ja yhteisön kehittymisen. Erityisesti ryhmädynamiikan tuntemus eli ymmärrys siitä, miten ryhmät toimivat ja miten yksilöiden käyttäytyminen vaikuttaa ryhmän toimintaan, on olennaista onnistuneen yhteistyön kannalta. Kouluissa voi esiintyä konflikti-

tilanteita, jotka täytyy osata käsitellä rakentavasti ja löytää niihin ratkaisuja siten, että hyvä ilmapiiri ryhmässä säilyy. Näin voidaan rakentaa positiivisia ihmissuhteita ja vahvistaa ryhmän yhteenkuuluvuutta.

Tietämys erilaisista oppimistavoista ja oppimisen haasteista auttaa ymmärtämään ja kunnioittamaan lähtökohtia, joista opiskelijat tulevat. Yhden opiskelijan kanssa hyväksi havaittu menetelmä ei välttämättä sovi toiselle opiskelijalle, sillä jokainen nuori on eritasoinen opiskelija.

Erityisesti yksilötapaamisissa saattoi tulla vastaan vaikeitakin asioita, joita nuori käsitteli elämässään. Tällaisissa tilanteissa on tärkeää osata osoittaa ymmärrystä ja empatiaa nuoren tilannetta kohtaan, mutta samalla säilyttää tilanteeseen ammattimainen etäisyys. Tiedostan olevani herkkä, minkä vuoksi olen joutunut työstämään sitä, että otan asioita henkilökohtaisesti ja ajattelen nuoren tilanteen olevan vain minun vastuullani. Työparin kanssa keskusteleminen ja selkeä rajojen vetäminen työn ja henkilökohtaisen elämän välille auttavat tällaisissa tilanteissa. Yhteisökuraattorina en työskennellyt pääsääntöisesti koskaan yksin. Opiskeluhoitoa toteuttavat oppilaitoksissa kaikki työyhteisön jäsenet, ja tein vahvaa yhteistyötä muun muassa toisen kuraattorin, opinto-ohjaajien sekä opettajien kanssa. Siksi myös tiimityöskentelytaidot olivat oleellinen osa tekemääni työtä.

Työsuhteeni alussa koin vaikeaksi sen, että työskentelin kuraattorina, vaikka olin edelleen opiskelija. Koin, ettei osaamiseni olisi ollut tehtävän vaatimalla tasolla opiskelijastatukseni vuoksi. Työparini kanssa keskusteluani ymmärsin kuitenkin, että kuraattorin työ on jatkuvaa oppimista ja kehittymistä. Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tekeminen oli mitä hienoin tilaisuus oppimisen ja kehittymisen mahdollistamiselle.

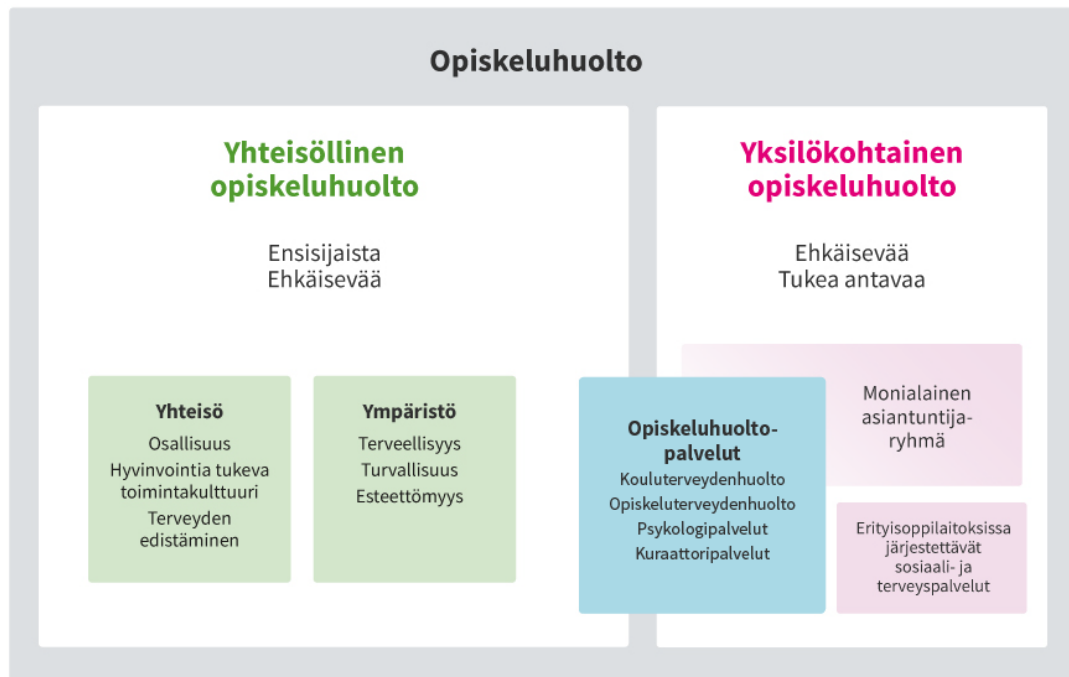
3 TIETOPERUSTA YHTEISÖLLISESSÄ KURAATTORITYÖSSÄ

Tässä luvussa avaan tietoperustaa, joka määrittelee yhteisöllisen kuraattorityön suuntaviivat. Tuon esille, mitä opiskeluhoitopalveluilla tarkoitetaan, mitä yhteisöllinen kuraattorityö itsessään on, miten yhteisöllisyys ja osallisuus muodostuvat ja miten niitä voidaan edistää sekä mikä on moniammatillisen työryhmän merkitys.

3.1 Opiskeluhohtopalvelut

Opiskeluhohtopalvelut koostuvat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluista sekä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluista. Opiskeluhohtopalvelut siirtyivät osaksi sosiaali- ja terveyspalveluita vuoden 2023 alussa, ja nyt hyvinvointialueet vastaavat palveluiden järjestämisestä alueellaan riippumatta oppilaan tai opiskelijan kotipaikasta. (Sosiaali- ja terveysministeriö s.a.) Opiskeluhohtopalveluiden tarkoituksena on edistää opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä oppimisedellytyksiä. Toisen asteen opiskelijat ovat saaneet oikeuden opiskeluhohtoon ja kuraattoripalveluihin vasta vuonna 2014 oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) astuessa voimaan. Oikeus palveluihin on tullut huomattavasti myöhemmin verrattuna perusopetuksen oppilaisiin, joille oikeus tuli voimaan vuonna 2003. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 363–364.)

Opiskeluhohto ei ole vain yksittäisten ammattilaisten vastuulla vaan se kuuluu koko oppilaitosyhteisölle. Kaikki oppilaitoksen jäsenet – opiskelijat, opettajat ja koko muu henkilökunta – ovat vastuussa toistensa hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Kokonaisvaltainen ja moniammatillinen opiskeluhohto edellyttää toimivaa yhteistyötä eri ammattiryhmien välillä. Ryhmiin kuuluvat esimerkiksi opettajat, opinto-ohjaajat, kuraattorit, psykologit ja terveydenhuollon ammattilaiset. Toimivan moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan tunnistaa opiskelijoiden tuen tarpeet varhaisessa vaiheessa ja tarjota heille tarpeenmukaista apua ja ohjausta. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 363–365.) Kuva 1 havainnollistaa opiskeluhohtopalveluiden jakautumista oppilaitoksissa (THL 2024).

Kuva 1. Opiskeluhuollon kokonaisuus (THL 2024)

3.2 Yhteisöllinen kuraattorityö

Opiskeluhoolto pyritään toteuttamaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä toimintana, joka tukee koko oppilaitosyhteisöä (Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a.). Yhteisöllisellä opiskeluhoollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään muun muassa oppimista, terveyttä, vuorovaikutusta ja osallisuutta koko oppilaitosyhteisössä. Yhteisöllistä opiskeluhoitoa toteuttavat kaikki oppilaitoksen työntekijät. (Sosiaali- ja terveysministeriö s.a.) Myös yhteisöllisestä opiskeluhoollosta on määrätty oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 3. §).

Monialaisissa opiskeluhoultoryhmissä opiskeluhoollon kuraattori toimii sosiaalityön asiantuntijana osallistuen hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin luomiseen. Kuraattorin rooli ei rajoitu pelkästään yksittäisten opiskelijoiden ongelmien ratkaisemiseen, vaan hän toimii aktiivisesti koko oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi. Yhteisöllinen kuraattorityö perustuu ennaltaehkäisevään ja voimavarakeskeiseen lähestymistapaan, jossa kuraattori pyrkii tunnistamaan ja vahvistamaan oppilaitosyhteisön voimavaroja ja tukiverkostoja. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 371–372.)

Yksi yhteisöllisen kuraattorityön keskeisistä tehtävistä on verkostoyhteistyö eri toimijoiden välillä. Sen avulla voidaan tunnistaa ja ratkaista oppilaitosyhteisön

mahdollisia ongelmia varhaisessa vaiheessa sekä tarjota tarvittavaa tukea ja ohjausta opiskelijoille ja muille yhteisön jäsenille. Ehkäisevä työ voi sisältää erilaisia toimia tai projekteja, jotka pyrkivät ennaltaehkäisemään esimerkiksi kiusaamista, syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Opiskeluhuollon kuraattori voi pitää aiheista oppitunteja tai järjestää pienryhmätoimintaa ja mahdollisuuksien mukaan toteuttaa niitä työparityöskentelynä esimerkiksi koulupsykologin tai -terveydenhoitajan kanssa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 371–372.)

3.3 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyden määrittelyä voidaan lähestyä käsitteestä yhteisö. Yhteisö on sosiaalisten suhteiden kokonaisuus, joka sisältää odotuksen ryhmän jäsenten välisestä vastavuoroisuudesta sekä luottamuksesta. (Korkiamäki 2013, 93.)

Yhteisön syntymiseksi tarvitaan yksilöiden kokoontumista yhteen, ryhmän jäsenyyden tunnistamista ja tunnustamista sekä monitasoista, sanatontakin vuorovaikutusta. Yhteisön yhteiset päämäärät ja tavoitteet, odotukset, uskomukset ja velvoitteet sekä toimintatavat ja normit sanelevat reunaehdot yhteisön toiminnalle. Yhteisön jäseniä yhdistää yhteinen tavoite tai päämäärä, joka rajautuu jonkin tietyn asian tai alueen ympärille. Yhteisöllisyys on tunne yhteenkuuluvuudesta, yhteisistä tavoitteista ja tasa-arvoisesta osallisuuden kokemuksesta. (Kalliokoski 2020, 77.)

Yhteisöön kuulumisen ei kuitenkaan takaa yhteisöllisyyttä vaan sen aikaansaamiseksi tarvitaan luottamusta toisiin, kommunikointia ja vuorovaikutusta yhteisön muiden jäsenten kanssa sekä osallistumista yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Opetushallitus 2022). Kalliokoski (2020) puhuu väitöskirjassaan kolmitasoisesta yhteisöllisyydestä, joka koostuu psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta osa-alueesta. Fyysinen todellisuus mahdollistaa edellytykset yksilöiden väliselle vuorovaikutukselle. Kokemus psyykkisesti koetusta yhteisöllisyydestä muodostuu kuitenkin vasta yksilöiden välisessä vuorovaikutuksessa. (Kalliokoski 2020, 93.) Yhteisöllisyyden tunne rakentuu osana nuorten arkista vuorovaikutusta (Korkiamäki 2013, 93).

Erilaisia yhteisöjä voivat olla esimerkiksi perhe, suku, ammattikunta, koulu-luokka tai urheiluseura. Kalliokoski (2020) käsittelee väitöskirjassaan sitä,

kuinka yhteisöllisyys käsitteenä on saanut suomenkielisessä kirjallisuudessa erilaisia merkityksiä. Hänen mukaansa yhteisöllisyydelle ei ole olemassa yhtä tyhjentävää määritelmää, mutta hän tiivistää yhteisöllisyyden tarkoituksen ihmisiä yhteen liittävänä vuorovaikutuksena ja yhteistoiminnan edellytyksinä, niiden toteutumisena yhteistoiminnassa ja yhteistoiminnan avulla muodostuvina kokemuksina yhteisyydestä (Kalliokoski 2020, 42).

3.3.1 Yhteisöllisyyden edistäminen

Kalliokoski (2020) avaa väitöskirjassaan yhteisöllisyyden merkitystä. Hänen mukaansa yhteisöllisyyden edistämällä tarkoitetaan toimia ja pyrkimyksiä, joiden tavoitteena on pyrkiä vahvistamaan ja tukemaan yhteisöjä ja yhteistä hyvää. Edistäminen voi sisältää erilaisia toimenpiteitä, kuten yhteisötapahutumien järjestämistä tai resurssien jakamista, mutta merkittävintä on yksilöiden sitoutuminen tavoitteisiin. Tarkoituksena on auttaa ihmisiä tuntemaan kuuluvansa osaksi yhteisöä ja tarjota kokemuksia yhdessä toimimisesta sekä yhteenkuuluvuudesta. Tätä voi tapahtua eri toimintaympäristöissä, kuten koulussa, naapurustossa, kaupungissa tai organisaatiossa. Tällainen kokemus tulkitaan yhteisöllisyydeksi. (Kalliokoski 2020, 150–155.)

Kalliokoski tuo väitöskirjassaan esille myös, kuinka yhteisöissä on pyrittävä edistämään ja kannustamaan yhteisön jäsenten kykyä toimia yhteistoimijoina ja samalla tunnistamaan oma vaikutuksensa toisiin, jotta kestävä yhteisöllisyyttä pystytään muodostamaan. Ymmärrys yhteis- ja yksilötoimijuudesta on edellytys yhteisöllisyyden kehittämiselle ja sitä kautta edistämiseksi. (Kalliokoski 2020, 150–155.)

3.4 Osallisuus

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2023) jakaa osallisuuden porrasmalliin, jossa lapsen mahdollisuus vaikuttamiseen kasvaa, mitä korkeammalle hän kiipeää. Tärkeintä on, että lapsi kokee tulleen kuulluksi ja että hänen mielipiteillään ja ajatuksillaan on merkitystä. Ilman tällaista kokemusta osallisuus ei toteudu.

Osallisuusportaita hyödyntäen voidaan kehittää mitä tahansa toimintaa, jossa osallisuutta halutaan edistää. Esimerkiksi Nuorisoseurat (2023) ovat tehneet toimintaansa parantaakseen oman osallisuusportaikon. Portaikko koostuu

kuudesta portaasta: *osallistumattomuudesta, näennäisosallistumisesta, valikoitua osallistumisesta, tuetusta osallistumisesta, todellisesta osallistumisesta ja kannustetusta osallistumisesta* (kuva 2).

Kannustettu osallistuminen	Nuorille tarjotaan konkreettisia välineitä ja menetelmiä sekä koulutusta osallistumiseen
Todellinen osallistuminen	Aikuisella ei ole auktoriteettiasemaa ja nuoret ja aikuiset työskentelevät yhdessä
Tuettu osallistuminen	Aikuisella on auktoriteettiasema, mutta nuoret voivat osallistua päätöksentekoon tai toimintaan
Valikoitu osallistuminen	Aikuinen päättää, missä asioissa nuori saa kertoa mielipiteensä ja mihin toimintoihin nuori voi osallistua
Näennäisosallistuminen	Aikuinen kysyy nuoren mielipiteen, muttei kuuntele sitä
Osallistumattomuus	Aikuinen päättää kaikesta toiminnasta kysymättä nuoren mielipidettä

Kuva 2. Osallisuuden portaavat (Nuorisoseurat 2023)

Osallisuus rakentuu erilaisista mahdollistamisen osa-alueista. Se pitää sisällään mahdollisuuden osallistua tai kieltäytyä, mahdollisuuden tiedonsaamiseen ja itsenäisesti tehtyihin päätöksiin, mahdollisuuden itseilmaisuun ja siihen annettuun tukeen sekä mahdollisuuden vaikuttaa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023).

Osallisuudelle ei ole yhtä sovittua ja täsmällistä määritelmää, jolla käsitteen merkitystä pystyisi yksinkertaisesti selittämään (Kinnunen 2021, 24). Osallisuus ja yhteisöllisyys liittyvät vahvasti toisiinsa. Osallisuus toteutuu, kun ihminen tuntee kuuluvansa johonkin, tuntee olevansa yhdenvertainen ja arvostettu, ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omiin ja yhteisiin asioihin omassa yhteisössään. Tällaiset yhteisöt ovat yksilölle yleensä tärkeitä, ja ne voivat löytyä esimerkiksi harrastuksen, asuinpaikan tai koulun kautta. (SosTe 2018.) Osallisuus on monitasoista osallistumista. Se on suhteissa olemista, yhteisyyttä, yhteensopivuutta ja mukaan ottamista. (Isola ym. 2017, 3.)

Anu Kinnunen (2021, 15) mainitsee väitöskirjassaan, miten osallisuus ja sen vahvistaminen ovat keskeisiä tavoitteita monissa yhteiskunnallisissa ohjelmissa ja strategioissa. Tuuli Hirvilammi (2015, 17) puolestaan nostaa väitöstudiumuksessaan saman asian esille käsitellessään ihmisen kestävää hyvinvointia. Max-Neefin ja Maslow'n tarveteorioissa ihmisen tarpeiden tyydyttäminen liitetään vahvasti hyvinvointiin, ja osallisuus on yksi näistä tarpeista (Hirvilammi 2015, 29).

3.5 Moniammatillinen yhteistyö

Kaarina Isoherranen (2012) on määritellyt väitöskirjassaan moniammatillisen yhteistyön tarkoittavan asiakaslähtöistä työskentelyä, jossa asiakkaan elämäntilanne ja mahdolliset hoitopolut pyritään huomioimaan asiakkaan tilannetta käsitellessä yhteisesti eri asiantuntijoiden välillä. Asiantuntijoiden vuorovaikutuksessa välittyneiden tietotaitojen avulla kootaan yhteinen tavoite ja käsitys asiakkaan tilanteesta, tulevista toimenpiteistä ja asioiden ratkaisuksista. Tällaisessa keskustelussa on tarvittaessa mukana asiakas ja hänen läheisensä. (Isoherranen 2012, 22.)

Yhdysvaltalaisen Laura Petrin (2010) analyysi moniammatillisesta yhteistyöstä on pelkistettynä jaettu kolmeen osaan. Se on vuorovaikutusprosessi, jossa eri alojen ammattilaisten väliset suhteet kehittyvät ja muuttuvat ajan mittaan. Siihen sisältyy jakamista erityisesti tavoitteiden, vastuun, päätöksenteon ja vallan osalta. Lisäksi se on erilaisia muotoja sisältävää yhteistyötä, jossa jokainen antaa oman yksilöllisen panoksensa prosessiin. (Petri 2010, Isoherrasen 2012, 24–25 mukaan.)

Lainsäädännössä erotetaan oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa säädetty yksilökohtainen opiskeluhoito ja perusopetuslaissa säädetty oppimisen ja koulunkäynnin tuki toisistaan. Tällaisten asioiden käsittelyissä lähtökohtana on, että ne käsitellään oppilaan ja huoltajan kanssa. Esimerkiksi oppimisen ja koulunkäynnin tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen sekä erityistä tukea koskevat päätökset käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä opiskeluhoitopalvelujen ammattihenkilöiden kanssa. (Opetushallitus 2024.)

4 TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella, minkälaisia keinoja hyödyntäen yhteisökuraattori toteuttaa yhteisöllistä kuraattorityötä Savonlinnan Taidelukiossa. Opinnäytetyön tavoitteena on tunnistaa, keiden toimijoiden avulla ja tuella yhteisökuraattori pystyy toteuttamaan yhteisöllistä työtä.

Opinnäytetyössäni on kaksi tutkimuskysymystä, joihin vastaan analysoidun päiväkirja-aineiston pohjalta. Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat

1. Mitä keinoja yhteisökuraattori käyttää yhteisöllisyyden rakentamisessa?
2. Ketkä toteuttavat yhteisöllistä työtä Savonlinnan Taidelukiossa?

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Kirjoitin kymmenen viikon ajan päivittäin päiväkirjaa omasta työstäni yhteisökuraattorina. Viikoittaisissa yhteenvedoissa reflektoin kirjoittamaani päiväkirjaa tietoperustaan nojaten. Käytin tietoperustana muun muassa kirjoja, e-kirjoja ja erilaisia verkkolähteitä. Kirjoittamani päiväkirja ja viikoittaiset yhteenvedot toimivat opinnäytetyöni aineistona, jonka analysoinnissa olen käyttänyt laadullista sisällönanalyysia eli teemoittelua.

5.1 Aineiston analysointimenetelmä

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö on autoetnografisen tutkimuksen muoto (Kukkurainen 2019). Autoetnografisessa tutkimuksessa tutkijan omat kokemukset ja niistä kirjoitetut muistiinpanot toimivat tutkimuksen keskeisenä aineistona. Tämä avaa mahdollisuuden itsereflektiolle, mutta samalla altistaa tutkijan oman elämän ja oppimisen muiden tarkastelun alle. (Uotinen 2021.)

Autoetnografisessa tutkimuksessa edellytetään selkeitä tutkimuskysymyksiä, jotta analysointivaiheessa pystytään paikantamaan juuri ne kokemukset, jotka liittyvät rajattuun näkökulmaan. Autoetnografisessa tutkimuksessa tuotetaan itse sekä tutkimuksen aineisto että sen tulkinnot. (Uotinen 2021.) Tämän opinnäytetyön aineistona toimii kirjoittamani päiväkirja. Tutkimusaineistona päiväkirja luokitellaan yksityisiin dokumentteihin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 96).

Käytän aineiston analysoinnissa laadullista sisällönanalyysiä eli teemoittelua. Teemoittelu on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa aineisto jaetaan keskeisiin teemoihin tai käsitteisiin. Teemat ovat aineistossa toistuvia tutkimustehtävän kannalta keskeisiä asiakokonaisuuksia (Juhila 2020). Teemoittelu auttaa jäsentelemään aineistoa ja tunnistamaan siitä esiin nousevia elementtejä (Vuori 2021). Tutkija tutustuu huolellisesti aineistoon ja tunnistaa siitä alustavia teemoja tai aiheita, jotka toistuvat tai nousevat esiin aineistosta. Lopullisia teemoja sovelletaan aineistoon, minkä jälkeen niiden esiintymistä ja merkitystä aineistossa analysoidaan ja tulkitaan suhteessa tutkimuskysymyksiin. Analyysin tulokset raportoidaan ja johtopäätökset esitetään tutkimuksen tuloksina. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 140–145.)

5.2 Aineiston kerääminen

Aloitin aineiston keräämisen eli päiväkirjan kirjoittamisen syyskuussa 2023. Kirjoitin päiväkirjaa päivittäin aikavälillä 18.9.–8.12. ja jokaisen viikon päätteeksi analysoin kuluneen viikon päiväkirjamerkinnot. Aineistoa kertyi 48 sivua. Tässä opinnäytetyössä yhteisöllisen työn tarkastelulle asetettiin tavoitteet koko opinnäytetyöprosessin ajalle. Sen lisäksi tavoitteet jaksotettiin viikoittaisiksi tavoitteiksi, joita päivitin tarvittaessa. Koska opinnäytetyö toteutettiin päiväkirjamuotoisesti, viikkoanalyysseissä korostui reflektiivinen ote asioiden tarkastelussa.

5.3 Aineiston analyysi

Aineiston analysointimenetelmänä käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi jakautuu kolmeen vaiheeseen: redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely ja abstrahointi eli käsitteellistäminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–125). Sisällönanalyysin avulla tavoitellaan laajan ja hajanaisen aineiston tiivistämistä selkeämpään muotoon. Voidaan sanoa, että laadullisen sisällönanalyysin avulla lisätään aineiston informaatioarvoa. Analyysin avulla tutkittavasta aineistosta voidaan saavuttaa luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 112.)

Aloitin aineiston analysoinnin lukemalla päiväkirjani perusteellisesti läpi. Kirjasiin jo tässä vaiheessa muistiin useasti esille nousseita aiheita ja suoria lainauksia päiväkirjastani. Tätä tehdessä pystyin perehtymään analyysieihinkin

paremmin. Luin päiväkirjaa yhä uudelleen, jotta saisin siitä varmasti kaiken oleellisen kirjattua. Toimintaani ohjasivat koko ajan tutkimuskysymykset, joihin pyrin löytämään vastaukset aineistostani.

Kun olin kerännyt suoria lainauksia aineistostani, aloin redusoida eli pelkistää niitä. Avaan pelkistämistä seuraavien esimerkkien kautta. Kaksi seuraavaa lainausta pelkistin sanaksi ”Wilma.” Wilma on alusta, jonka välityksellä pystyy viestittämään esimerkiksi yksittäiselle opiskelijalle, tietylle opiskelijaryhmälle, kaikille opiskelijoille, henkilökunnalle tai koko koululle. Wilman avulla tuetaan myös kodin ja koulun välistä viestintää ja tiedonkulkua. (Wilma s.a.)

”Halusin, että tästä tulee koko koulun yhteinen kehupuu, jonka vuoksi laitoin lopuillekin opiskelijoille viestiä Wilmassa.”

”Parhaan palautteen antaisi kuitenkin kohderyhmä eli opiskelijat, joten pyysin heitä Wilmassa lähettämään minulle terveisiä opettajille.”

Wilmassa käydyn yhteydenpidon lisäksi koin merkittävänä asiana muun muassa päivittäiset kohtaamiset opiskelijoiden kanssa. Näiden kohtaamisten pelkistettynä terminä käytin sanaa ”käytävä”, sillä siellä olin päivittäin kaikkien opiskelijoiden saatavilla.

”Käytävällä kävellessäni muutama opiskelija tuli kertomaan...”

”Oleskelimme koirani kanssa koulun käytävällä kohtaamassa nuoria.”

”Käytävällä keskustelin muutaman opiskelijan kanssa siitä, että...”

Kun olin käynyt aineistoani toistuvasti läpi ja pelkistänyt lainauksia, aloin klusteroida eli ryhmitellä aineistoa yhdistävien tekijöiden kautta. Esimerkiksi edellä mainittujen lainausten pelkistettyjen ilmausten yhdistävänä tekijänä pidin *saa-vutettavuutta*. Tein tämän kaikille aineistosta keräämilleni pelkistetyille käsitteille ja näin sain koottua yhteensä 13 eri teemaa.

Tässä vaiheessa huomasin haasteena sen, etten löytänyt vastausta yhteen aikaisemmin asettamistani tutkimuskysymyksistä. Tämän takia päädyin asettamaan opinnäytetyölleni uuden tutkimuskysymyksen ensimmäisen lisäksi. Opinnäytetyöni aineistona toimi kirjoittamani päiväkirja, jota ei ollut olemassa vielä silloin, kun asetin tutkimuskysymykset. Tähän liittyy ongelma, joka tutkimuksia tehdessä voi ilmetä: tutkimusta toteutettaessa huomataan, ettei aineisto vastaakaan asetettuun kysymykseen, sillä tutkimus ohjautuu toiseen suuntaan (Fletcher-Watson 2020). Tämän vuoksi oli perusteltua muuttaa tutkimuskysymyksiä aineistooni sopivaksi.

Jatkoin aineiston teemoittelua lopullisten tutkimuskysymysten pohjalta, mikä sai minut muodostamaan kaksi eri taulukkoa. Toisen taulukon muodostin ilmaisista, joissa mainittiin jokin yhteistyötaho yhteisölliseen toimintaan liittyen. Suoritin näiden lainausten analysoinnin samalla tavalla. Alla olevista lainauksista ensimmäisen pelkistin sanaksi ”4H” ja seuraavat kaksi sanaksi ”opettaja.”

”4H:n Yrittäjyyttä kausityöstä -hankkeen yrityskoordinaattori oli yhteydessä ja kysyi, onnistuisiko hänen vierailunsa materiaaleineen koulullamme. Kerroin kurakahvien olevan siihen oiva mahdollisuus, joten sovimme hänen tulostaan ensi viikon kurakahveille.”

”Olin yllättynyt, mutta mainitsin, etten ollut yksin ajatuksen takana vaan sain idean keskustellessani toisen opettajan kanssa.”

”Pelilautapohjaa varten tarvitsin kuvataideopettajan apua, että löytäisin tarpeeksi ison ja hyvää materiaalia olevan pohjan.”

Kuvan 3 avulla pyrin vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni yhteisöllisyyden rakentamisen keinoista ja kuvan 4 avulla toiseen tutkimuskysymykseeni yhteisöllisen työn toteuttajista. Abstrahoin eli käsitteellistin teemat vielä yläteemoiksi, joita muodostui lopulta kuusi kappaletta. Yläteemoja yhdistämällä sain muodostettua vastaukset opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

	Yläteema	Teema	Alateema
Yhteisöllisyyden rakentaminen	Kohtaaminen	Saavutettavuus	Kurakahvit
			Käytävä
			Opettajanhuone
			Wilma
			WhatsApp
			Tapaamiset
	Osallisuuden edistäminen	Ajankohtaiset aiheet	Maailman opettajien päivä
			Maailman mielenterveyspäivä
			Ehkäisevä päihdetyön viikko
		Ajankohtaiset tarpeet	Univiikko
			Ruokailuun liittyvät haasteet
			Rentoutumistila / Yeesaamo
	Yhteisöllinen vuosikello	Tempaukset	Joulukalenteri
			Joulusukat
		Teematunnit	Vuorovaikutustunti
			Esiintymisjännitys
		Pienryhmät	Ryhmäytys
			Tukimilit
	Kynnyksen madaltaminen	Välineet ja menetelmät	Läksypaja
			Koira
			Onnenpyörä
			Viikkolukujärjestys
			Stressipallot
			Palapelit
			Pöytiin piirtäminen

Kuva 3. Yhteisöllisyyden rakentamisen keinot

	Yläteema	Teema	Alateema
Yhteisökuraattorin yhteistyöverkostot	Sisäiset verkostot	Etelä-Savon hyvinvointialue	Opiskeluhoollon kuraattori
			Kehittäjäkuraattori
		Koulun henkilökunta	Päihdetyöntekijä
			Opettajat
			Opinto-ohjaajat
			Kouluavustajat
			Rehtori
			Hyvinvointiohjaaja
			Keittiöhenkilökunta
		Opiskelijat	Tutorit
			Opiskelijakunnan hallitus
			Opiskelijat
	Ulkoiset verkostot	Savonlinnan kaupunki	Etsivä nuorisotyö
			Ankkuritiimi
		Valtakunnalliset toimijat	Ohjaamo
			Yeesi
			RIKU
		Kohti nivelvaihetta ja sen yli -hanke	4H
			Koulunuorisotyöntekijät

Kuva 4. Yhteisöllistä työtä toteuttavat tahot

6 TULOKSET

Aineiston teemoittelun avulla selvisi, että yhteisökuraattori hyödyntää yhteisöllisyyden rakentamisen keinoina kohtaamista, osallisuuden edistämistä, yhteisöllistä vuosikelloa sekä kynnyksen madaltamista (kuva 3). Tämän lisäksi aineistosta ilmeni, että yhteisökuraattori toteuttaa yhteisöllistä työtä aktiivisesti yhteistyössä sisäisten ja ulkoisten verkostojen kanssa (kuva 4).

6.1 Yhteisöllisyyden rakentaminen

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessäni halusin selvittää, mitä keinoja yhteisökuraattori käyttää yhteisöllisyyden rakentamisessa Savonlinnan Taideluki-ossa. Aineistoa läpikäydessä nousi esiin useita eri keinoja, joita hyödyntäen yhteisökuraattori edisti yhteisöllisyyttä sekä opiskelijoiden että henkilökunnan keskuudessa.

6.1.1 Yhteisöllinen vuosikello

Savonlinnassa kuraattorien työtä ohjaa yhteisöllinen vuosikello, jonka teemoja ovat itsetuntemus, vuorovaikutustaidot, stressinhallinta ja rentoutuminen sekä ryhmäytyminen. Nämä teemat antavat peruspilarit yhteisöllisen työn toteuttamiselle toisen asteen oppilaitoksissa. Vuosikelloa voi muokata oman koulun tarpeiden mukaisesti. Esimerkiksi yhteisökuraattorin syksyn aikana järjestämien tukimiittien teemat olivat nousseet opiskelijoiden toiveista ja tarpeista, mutta samalla aiheet nojasivat vuosikellon teemoihin sisältäen aiheita esimerkiksi itsetuntemuksesta ja esiintymisjännityksestä. Läksypajoissa tarpeen mukaan myös keskusteltiin tehtävien tekemisen lomassa opiskelijoiden esille nostamista aiheista.

6.1.2 Kohtaaminen

Yhteisökuraattorin päivittäiseen työskentelyyn liittyy erityisen vahvasti kohtaaminen. Kohtaamista toteutettiin monin tavoin ja eri kanavia pitkin. Se saattoi olla viestintää esimerkiksi Wilman ja WhatsApp-sovelluksen välityksellä sekä sovittuja tai satunnaisia tapaamisia ja kohtaamisia käytävällä, työ- tai opettajanhuoneessa. Kohtaaminen tapahtui ensisijaisesti aina siellä, missä opiskelijat olivat. Menetelmistä ja välineistä riippumatta yhteisökuraattorin työssä korostuu aineiston perusteella se, että yhteisökuraattori halusi olla opiskelijoiden saavutettavissa matalalla kynnyksellä.

6.1.3 Kynnyksen madaltaminen

Kynnyksen madaltaminen toteutui erilaisia välineitä ja menetelmiä hyödyntäen. Näkyvimpänä välineenä yhteisökuraattori hyödynsi omaa koiraansa,

joka sai vierailla oppilaitoksessa viikoittain. Koiran avulla yhteisökuraattori sai luotua kontakteja muun muassa sellaisten opiskelijoiden kanssa, joille sosiaaliset vuorovaikutustilanteet olivat haasteellisia. Yhteisöllisyyttä edistääkseen kuraattorit olivat vieneet käytävälle pöydän, johon opiskelijat saivat piirtää koulupäivän lomassa. Kun kuraattorit huomasivat pöytiin piirtämisen olevan mielekästä ja rauhoittavaa toimintaa opiskelijoille, hankittiin heille myös palapelejä rakennettavaksi. Pöytään piirtäminen ja palapelien tekeminen toi opiskelijoita yhteen luomaan jotain yhteistä. Kuraattorin viettäessä aikaa käytävällä kohtaamiset opiskelijoiden kanssa yleistyivät. Oheistekeminen laski kynnystä keskustella kuraattorin kanssa.

6.1.4 Osallisuuden edistäminen

Tausta-ajatuksena yhteisöllisyyden edistämisen lisäksi edellä mainituilla menetelmillä oli sekä vastata esimerkiksi neuropsykiatrisesti oireilevien opiskelijoiden tarpeeseen rauhoittaa ajatuksiaan että mahdollistaa kaikille opiskelijoille hetken hengähdys stressin keskellä. Rauhoittumisen mahdollistamiseksi Taidelukiolla koettiin tarvetta rentoutumistilalle, jonka hankkimista yhteisökuraattori lähti viemään eteenpäin yhdessä opiskelijoiden, opinto-ohjaajan ja hyvinvointiohjaajan kanssa. Opiskelijat pääsivät suunnittelemaan tilaa sen sijainnista sisustukseen. Lisäksi yhteisökuraattori järjesti erilaisia ajankohtaisiin teemoihin liittyviä tempauksia opiskelijalähtöisesti. Esimerkiksi Maailman mielen-terveyspäivänä opiskelijat saivat tehdä itselleen stressipalloja, joulukuussa avattiin koko koulun yhteistä joulukalenteria eri aihein, ja viikoittaisten kuraakavien yhteydessä opiskelijat pääsivät pyöräyttämään onnenpyörää. Onnenpyörää muokattiin kuhunkin tapahtumaan sopivaksi ja sitä hyödynnettiin niin hauskanpidossa kuin vakavienkin aiheiden käsittelemisessä.

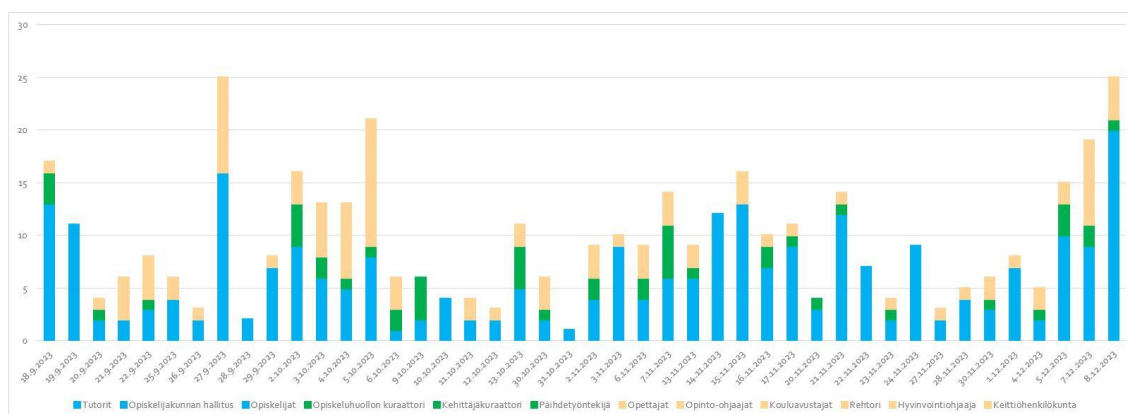
6.2 Yhteisöllisen työn toteuttajat

Aineistosta selvisi, että yhteisökuraattori hyödynsi kaikessa yhteisöllisen työn toteuttamisessa verkostojensa henkilöitä. Aineistoa analysoidessa jaottelin yhteistyötahot sisäisiin ja ulkoisiin verkostoihin.

6.2.1 Sisäiset verkostot

Sisäisiin verkostoihin kuuluvat Etelä-Savon hyvinvointialueen työntekijät sekä koulun opiskelijat ja henkilökunta, joiden kanssa yhteisökuraattori oli tiiviisti ja päivittäin tekemisissä.

Kuvasta 5 ilmenee päiväkirjan kirjoittamisen aikana tapahtuneiden keskustelujen, suunnittelujen, palaverien tai erilaisten toteutusten määrä sisäisten verkostojen kanssa. Pystysuunnassa näkyvät määrät ovat koostuneet aineistossa tehdyistä maininnoista. Vaakatasossa näkyy päiväkirjan kirjoittamisen ajanjakso. Sininen väri kuvaa opiskelijoita, oranssi oppilaitoksen henkilökuntaa ja vihreä Etelä-Savon hyvinvointialueen työntekijöitä.

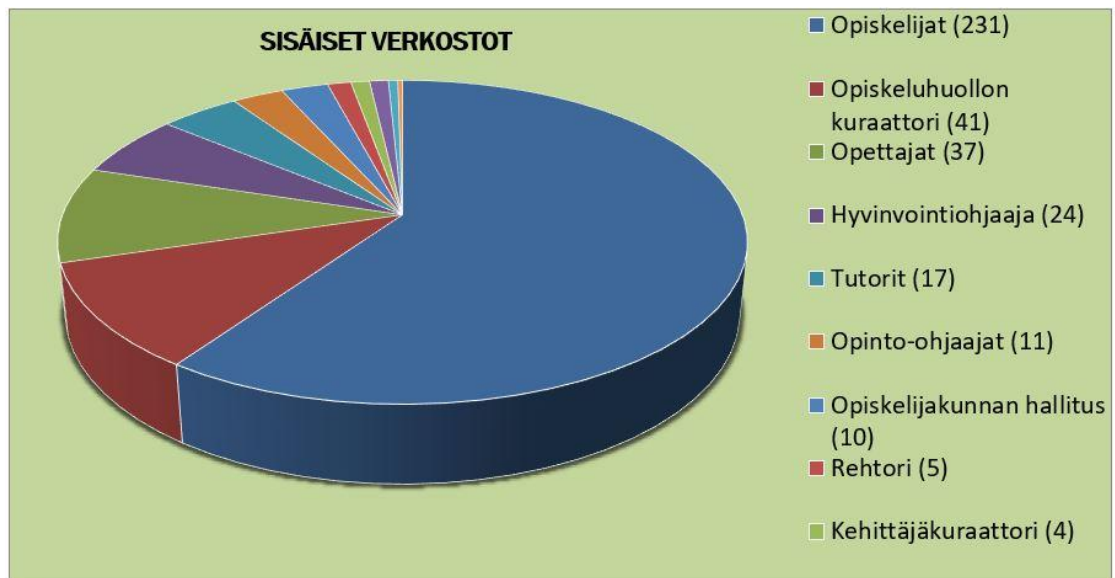

Kuva 5. Yhteistyö: sisäiset verkostot

Esimerkiksi opiskelijoille tarkoitettua rentoutumistilaa lähdettiin toteuttamaan yhdessä muun muassa opinto-ohjaajan kanssa. Alla on ote päiväkirjasta, joka kuvaa yhteistyön aloittamista rentoutumistilaan liittyen.

”Menin ensimmäiseksi tapaamaan toista opinto-ohjaajaa, jolle kerroin hausta ja kysyin, lähtisikö hän kanssani toteuttamaan asiaa. Hän oli innoissaan mukana ja sovimme, että minä tapaan opiskelijakunnan jäseniä ja hän hoitaa hakemusta varten videokuvaajan. Tapasimmekin opiskelijakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kanssa melko pian, kerroin ideasta ja kysyin lähtevätkö he mukaan. He olivat niin innoissaan, että keksivät jo tilan, jonne Yeesaamo (rentoutumistilaa) voisi ajatella.”

Kuva 6 osoittaa, miten päiväkirjassa kirjatut maininnat sisäisen verkoston kanssa toimimisesta jakautuivat suhteessa toisiinsa.

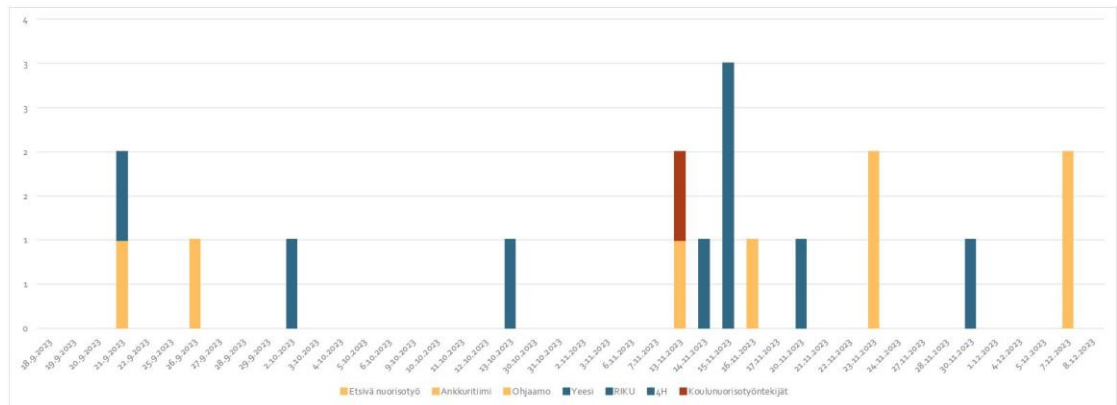

Kuva 6. Ympyrädiagrammi kontakteista sisäisen verkoston kanssa

Tärkeimmässä roolissa yhteisökuraattorin kanssa yhteisöllisyyden rakentamisessa ovat olleet opiskelijat, jotka olivat ainoa taho, jonka kanssa yhteisökuraattori oli tekemisissä päivittäin koko ajanjakson ajan.

6.2.2 Ulkoiset verkostot

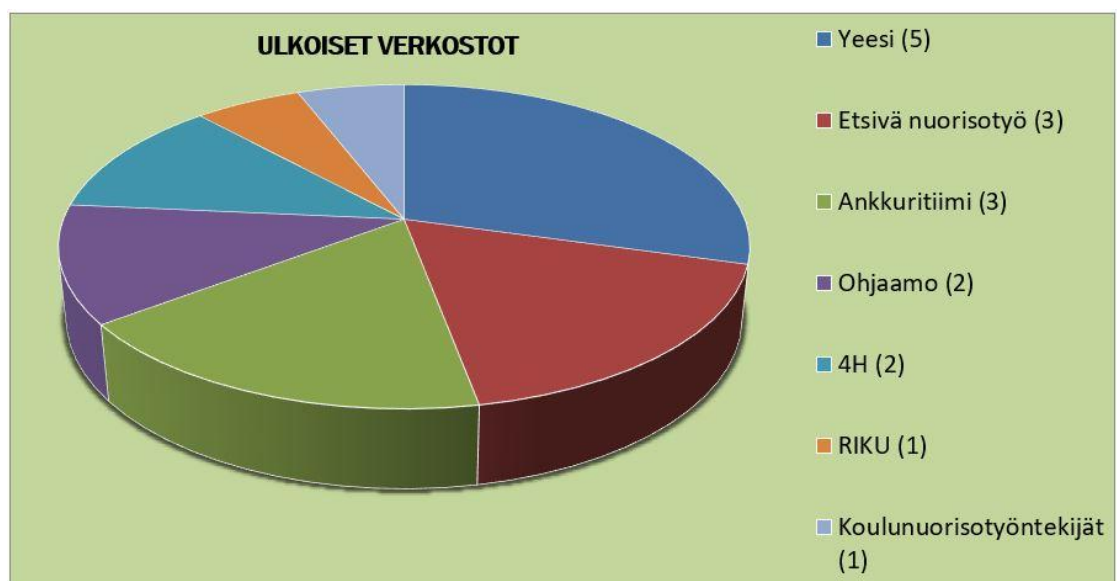
Ulkoisissa verkostoissa ovat tahot, joiden kanssa yhteisökuraattori teki yhteistyötä satunnaisesti esimerkiksi erilaisiin tapahtumiin liittyen. Kuva 7 osoittaa, että ulkoisten verkostojen kanssa tehty yhteistyö on harvempaa ja kohdistuu tietyille päiville. Keltainen väri kuvaa Savonlinnan kaupungin tuottamia palveluita, sininen valtakunnallisia toimijoita ja punainen hanketyön koulunuoriso-työntekijöitä.

Kuva 7. Yhteistyö: ulkoiset verkostot

Ulkoisten verkostojen vierailut korostuivat erityisesti kurakahvien aikana, jolloin paikalla saattoi olla useampikin toimija. Alla on ote päiväkirjasta, josta ilmenee yhteistyön laajuus.

”Tämän päivän kahveilla oli ensimmäistä kertaa mukana hyvinvointiohjaaja, joka aloitti tänään työskentelyn taidelukiolla. Hyvinvointiohjaaja työskentelee täällä kaksi päivää viikossa. Hänen lisäksi mukana oli myös etsivä nuorisotyöntekijä, joka on ollut paikalla joka torstai. Niin sanottuna virallisena vieraana oli RIKU:n eli rikosuhripäivystyksen vapaaehtoistyöntekijä. Kahvit ovat taikarilla todella suosittu, ja tänäänkin opiskelijoita kävi paljon.”

Kuva 8. Ympyrädiagrammi kontakteista ulkoisen verkoston kanssa

Kuvasta 8 näkee, miten yhteistyö ulkoisen verkoston kanssa jakautui suhteessa toisiinsa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että yhteisökuraattori on hyödyntänyt työssään vahvasti omia verkostojaan ja erilaisia menetelmiä yhteisöllisen työn toteuttamisessa. Opinnäytetyössä korostuu myös se, kuinka tärkeää kuraattorin itseohjautuvuus työn tekemisessä on ollut. Lisäksi aineistosta ilmenee yhteisökuraattorin muodostamien verkostojen merkitys. Tapahtumien, teematuntien tai minkä tahansa muun toiminnan toteuttaminen vaatii järjestelmällisyyttä suunnittelussa, mutta myös valmiutta siihen, että suunnitelmat muuttuvat. Rohkeus asioiden esille nostamiseen ja eteenpäin viemiseen on mahdollistanut uudenlaiset kokeilut ja toimintatavat.

Yksi yhteisölliseen toimintakulttuuriin juurrutetuista toiminnoista ovat kurakahvit, jotka otettiin käyttöön myös toisessa lukiossa Savonlinnassa. Toiseksi konkreettiseksi välineeksi jäi kuraattorin oman koiran hyödyntäminen työssään. Nimesimme koirat kuratassuiksi kurakahviteeman mukaisesti. Yhteisökuraattorin työn merkityksen opiskeluhuollon kuraattorille osoittavat konkreettisten ja merkittävien työkalujen antaminen ja niiden levittäminen toisiin oppilaitoksiin.

Kaikki keinot, jotka nousivat esille yhteisöllisen työn rakentamisessa, oli suunniteltu ja toteutettu erityisesti tätä oppilaitosta varten. Opiskelijoiden kanssa tehty yhteistyö ja taito kohdata heidät yksilöinä antoivat minulle yhteisökuraattorina mahdollisuuden tulla osaksi yhteisöä, ja sitä kautta edistää yhteisöllisen työn toteutumista.

Toimintani perusajatuksena oli toimia yhteisen hyvän eteen sekä osallistaa ja kannustaa myös opiskelijoita toimimaan yhdessä. Käytännön tasolla työssä oli kuitenkin myös heikkoutensa: yhteisökuraattorinakaan en pyrkimyksestäni huolimatta kyennyt oppilaitoksessa tavoittamaan tai osallistamaan aivan kaikkia opiskelijoita. Kaikki opiskelijat eivät välttämättä esimerkiksi lukeneet Wilma-viestejä, tai jos lukivat, he eivät silti osallistuneet tarjottuun toimintaan.

Mahdollisuuden antamisesta huolimatta en siis voi väittää täysin onnistuneeni jokaisen opiskelijan kohtaamisessa.

Aineistosta käy selkeästi ilmi se, että yhteisöllisyyden rakentaminen, muodostaminen ja kehittäminen eivät ole vain yhteisökuraattorin tehtäviä. Yhteisöllisyyttä edistävät kaikki oppilaitoksessa opiskelevat, työskentelevät tai välillisesti oppilaitosyhteistyötä tekevät tahot.

8 POHDINTA

Tämän päiväkirjamuotoisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää omaa ammatillisuutta yhteisöllisen työn toteuttajana, vahvistaa yhteisöllistä opiskeluhoiltoa tässä oppilaitoksessa sekä tuottaa tietoa, jota voitaisiin soveltaa myös muissa Savonlinnan oppilaitoksissa. Tuotin samanaikaisesti Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeelle tietoa erilaisista yhteisöllisistä työmenetelmistä, joita koko Etelä-Savon hyvinvointialueen opiskeluhoillon kuraattorit voisivat työssään hyödyntää. Opinnäytetyö keskittyi omaan työhöni, joten pyrin jatkuvasti reflektiiviseen pohdintaan päiväkirjan kirjoittamisessa.

Työni yhteisökuraattorina vaati paljon kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja heittäytymiseen sekä idearikkautta lähteä kehittämään ja toteuttamaan erilaisia toimintoja. Yhteisökuraattorin työ vaati ammattitaitoa kohdata opiskelijoita ja kuunnella heidän ideoitaan ja tarpeitaan. Lisäksi yhteisökuraattorina toimimista ohjasi vahvasti oma persoona.

Pohdin opinnäytetyötä tehdessäni paljon tekemistäni ja työskentelyäni ohjanneita tekijöitä, ja erityisesti opinnäyteprosessin alkupuolella olin epävarma siitä, kehittääkö tekemäni työ yhteisöllisyyttä. Päiväkirja-aineiston analysoinnin avulla sain tiiviiseen muotoon tärkeää tietoa tekemästäni työstä. Analysointi ja tulosten taulukointi selkeyttivät ja toivat esiin tekemäni työn ja käyttämieni menetelmien monipuolisuutta. Lisäksi analysointi havainnollisti verkostojen välisen yhteistyön merkitystä ja sitä, kuinka tärkeää on, että erilaiset toimijat tuodaan lähelle opiskelijoita. Vaikka olin aluksi epävarma omasta tekemisestäni, opinnäytetyö todisti itselleni sen, että kaikkea tekemääni työtä on ohjannut pyrkimys yhteisöllisyyden kehittämiseksi.

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö haastoi itseäni sekä opiskelijana että työntekijänä. Päiväkirjan kirjoittaminen vaati paljon omaa aktiivisuutta, ja koin haastavaksi olla samanaikaisesti hyvä sekä työssäni että opinnäytetyön tekemisessä. Keskityinkin lähinnä vain työntekoon, minkä vuoksi tiedän, että päiväkirja ja erityisesti viikoittaiset analyysit olisivat voineet olla paljon kattavammat. Päiväkirjan kirjoittamisen aikana jouduin tietoisesti miettimään omaa tekemistäni ja sen taustasyitä. Toisaalta oman työskentelyn syvällisempi pohdinta oli hyväksi ammatillista kehittymistäni ajatellen. Päiväkirjan ensimmäisillä viikoilla mietin paljon sitä, mikä kaikki päivän aikana tapahtuneista asioista ja kohtaamisista olisi oleellista kirjoittaa opinnäytetyön kannalta. Vaikka päädyin kirjoittamaan mahdollisesti liian yksityiskohtaisestikin eri asioita, analysoitua materiaalia tuli lopulta melko vähän suhteessa kirjoittamaani päiväkirjaan.

Valitsemani analyysimenetelmä toimi opinnäytetyössäni, mutta aineistoa olisi voinut käsitellä myös monesta eri näkökulmasta ja ehkä jopa syvällisemmin. Koen, että sain kuitenkin hyvät vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymysten muokkaaminen analysointia tehdessä oli mielestäni hyvä ratkaisu, sillä en olisi muuten päässyt opinnäytetyöprosessissa analysointivaiheesta eteenpäin. Tutkimuskysymysten asettelussa sain apua Taidelukiolla työskennelleeltä työpariltani.

Päiväkirjan kirjoittamisen aikana työyhteisön ilmapiirissä tapahtui merkittävä muutos, joka horjutti luottamustani työyhteisöön. Vallinnut tilanne heikensi keskittymistäni sekä työntekoon että päiväkirjan kirjoittamiseen. Jouduin käsittelemään paljon sitä, miten erotan työt ja henkilökohtaiset ajatukset toisistaan. Tätä vaikeutti se, että arvomaailmani on molemmissa sama. Vaikka tilanne oli vaikea, se toimi eräänlaisena herättelijänä sille, kuinka tärkeitä esimerkiksi vuorovaikutustaidot työyhteisössä ovat. Tämä kokemus korosti myös työyhteisön sisäisen yhteisöllisyyden merkitystä.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen, ja se vastaa tarpeeseen, joka on huomattu oppilaitoksessa. Suomessa on enenevässä määrin alettu palkata oppilaitoksiin henkilöitä nimenomaan kohtaamaan opiskelijoita ja edistämään yhteisöllisyyttä sekä lasten ja nuorten mielenterveyttä ja hyvinvointia. Suunta on mielestäni oikea, sillä huomasin itsekin, kuinka merkittävänä opiskelijat kokivat läsnäolon koulussa. Toimintakenttä on vielä toistaiseksi kuitenkin sirpaleinen,

sillä samankaltaista työtä tehdään esimerkiksi nimikkeillä kouluvalmentaja, yhteisöohjaaja ja kasvatusohjaaja.

Sain paljon kokemusta ja varmuutta erilaisten ja vaikeidenkin tilanteiden kohtaamiseen. Opinnäytetyön tekeminen opetti itselleni myös keskeneräisyyden hyväksymistä. Pääsin toteuttamaan itseäni vaikuttavassa ja arvokkaassa ympäristössä, luomaan uusia toimintatapoja ja menetelmiä sekä ennen kaikkea kohtaamaan upeita ja ainutlaatuisia nuoria. Kokemus Taidelukiossa vahvisti käsitystäni siitä, millaista työtä haluan itse tulevaisuudessa tehdä, ja koen opinnäytetyöstä olleen paljon hyötyä tulevaisuutta ajatellen.

8.1 Kehittämisehdotukset

Yhteisöllisyys on alun perin yksi Taidelukion parhaita ominaisuuksia. Sitä voi kuitenkin aina vahvistaa, ja siihen tarvitaan koko oppilaitosyhteisön yhteinen panos. Avoimet vuorovaikutussuhteet, läpinäkyvä toiminta sekä toisten rohkaisu ja kannustaminen antavat avaimet osallisuuden rakentamiselle ja sitä kautta yhteisöllisyyden edistämiseksi.

Kurakahvit on todettu toimivaksi tapahtumakokonaisuudeksi molemmissa lukioissa Savonlinnassa. Kahvihetken voi järjestää kuka tahansa oppilaitoksessa työskentelevä tai opiskeleva henkilö, sen teeman voi suunnitella tarpeen mukaan ja kahveille voi kutsua vieraaksi kenet vain, jolloin tilaisuuden voi myös tarvittaessa järjestää eri paikoissa. Kurakahvien pitäminen on toiminta, joka opiskeluhuoltopalveluiden tulisi monistaa kaikkiin oppilaitoksiin kynnysen matalamiseksi päivittäisissä kohtaamisissa. Alakouluissa toiminta voisi kulkea nimellä kurakaakao.

Lapset ja nuoret tarvitsevat kouluarjessaan aikuisia, joilla on aikaa kuunnella ja kohdata. Jokaisessa oppilaitoksessa tulisi työskennellä henkilö, joka olisi siellä vain tätä varten.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyö on tehty hyviä tieteellisiä menettelytapoja noudattaen (TENK 2024). Savonlinnan Taidelukio on pieni ja tunnistettavissa oleva oppilaitos. Päiväkirjaa kirjoittaessa huomioin, etten kirjoita henkilöistä tai tilanteista niin,

että niihin liittyviä osallisia voitaisiin missään tapauksessa tunnistaa. Liitteenä olevasta analyysistä olen muokannut kollegoideni nimet pois anonymiteetin säilyttämiseksi. Opinnäytetyötä varten ei tehty haastatteluja, joten tietosuojailmoitusta ei tarvittu. Työ ei myöskään vaatinut tutkimuslupaa.

Tulosten luotettavuuden kannalta pyrin jatkuvasti hyödyntämään tietoperustaa päiväkirjaa kirjoittaessani. Analysoidessani aineistoa pyysin tietoperustan lisäksi vertaisarviointia työpariltani aineiston teemoitteluun parantaakseni raportin luotettavuutta.

Opinnäytetyössäni on käytetty mahdollisimman ajantasaista lähdeaineistoa ja sen luotettavuutta on arvioitu kriittisesti. Olen kiinnittänyt opinnäytetyötä tehdessä huomiota siihen, etten syyllisty plagiointiin.

Changin (2016) mukaan autoetnografisen työn laadunarviointi koostuu viidestä eri periaatteesta, joissa arvioidaan autoetnografisen aineiston luotettavuutta. Ensimmäisen periaatteen mukaan autoetnografiassa huolehditaan, että tieto on aitoa ja luotettavaa. Toisessa periaatteessa tarkastellaan, että autoetnografia seuraa johdonmukaista tutkimusprosessia ja että se esitetään selkeästi. Kolmannessa periaatteessa tarkastellaan eettisten periaatteiden noudattamista aineistossa itsensä ja muiden oikeuksien suojelemiseksi. Neljännen periaatteen mukaan arvioidaan, miten autoetnografia analysoi ja tulkitsee tutkijan omien kokemustensa sosiokulttuurista merkitystä. Viimeisessä periaatteessa arvioidaan, tarjoavatko autoetnografian johtopäätökset uusia näkökulmia nykyiseen kirjallisuuteen. (Kukkurainen 2019.)

Päiväkirjan toimiessa opinnäytetyön aineistona perustuu aineisto kokonaisuudessaan kirjoittajan omiin kokemuksiin ja näkemyksiin. Olen kiinnittänyt päiväkirjaa kirjoittaessani huomiota siihen, että kirjoittamani asiat ovat tosia ja että kirjoitan niistä objektiivisesti.

LÄHTEET

Fletcher-Watson, S. 2020. Can I change my thesis research questions? The University of Edinburgh. Blogi. Päivitetty 10.6.2020. Saatavissa: <https://dart.ed.ac.uk/change-my-research-questions/> [viitattu 17.5.2024].

Gränsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskelu-huoltoa. Helsinki: Tietosanoma, 362–376.

Hirvilampi, T. 2015. Kestävän hyvinvoinnin jäljillä. Helsingin yliopisto. Yhteis-kuntapolitiikan oppiaine. Väitöskirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/1f0e9beb-e104-479b-ad20-6855bd60146a/content> [viitattu 2.9.2023].

Isoherranen, K. 2012. Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bdb96457-8b02-4488-bd0a-2a08a3d20a03/content> [viitattu 31.5.2024].

Isola, A., Kaartinen, H., Leemann, L., Lääperi, R., Schneider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. 2017. Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakenta-massa. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1 [viitattu 2.9.2023].

Juhila, K. 2020. Teemoittelu. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tam-pere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/> [viitattu 6.9.2023].

Kalliokoski, T. 2020. Yhteisöllisyyden rajat yhteistoiminnan ja ihmisen perus-hyvien näkökulmasta. Helsingin yliopisto. Teologinen tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/7d7f5ad3-ab43-46b1-9c64-156d95f78b13/content> [viitattu 13.2.2024].

Kinnunen, A. 2021. Löytöretkellä lapsen osallisuuteen. Substantiivinen teoria kouluikäisen erityistä tukea tarvitsevan lapsen osallisuuden mahdollistavasta yhteistoiminnasta. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saata-vissa: <https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/24872/1618897272756967245.pdf> [viitattu 2.10.2023].

Korkiamäki, R. 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertais-suhteissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/68124/978-951-44-9124-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 23.5.2024].

Kukkurainen, M. L. 2019. Autoetnografia – päiväkirjaan perustuva tutkimus. LAMK Pro. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lamkpub.fi/2019/01/04/autoetnografia-paivakirjaan-perustuva-tutkimus/> [viitattu 2.9.2023].

Laurea. 2020. Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö eli PONT. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.laurea.fi/koulutus/pedagogisia-innovaatioita/paivakirjamuotoinen-opinnaytetyo/> [viitattu 2.9.2023].

Nuorisoseurat. 2023. Osallisuusportaati. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisoseurat.fi/osallisuusportaati/> [viitattu 26.5.2024].

Opetushallitus. 2022. Yhteisöllisyys. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys> [viitattu 2.9.2023].

Opetushallitus. 2024. Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja opiskeluhoito. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/opinmisen-ja-koulunkaynnin-tuki-ja-opiskeluhoito> [viitattu 31.5.2024].

Opetus- ja kulttuuriministeriö s.a. Opiskeluhoito. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://okm.fi/oppilas-ja-opiskelijahuolto> [viitattu 13.2.2024].

Opiskeluhoitosuunnitelma. 2023. Savonlinnan kaupunki. Päivitetty 8.6.2023. Saatavissa: <https://savonlinnantaidelukio.onedu.fi/verkojulkaisut/wp-content/uploads/sites/3/2014/08/Koulutuksen-j%C3%A4rjest%C3%A4j%C3%A4n-opiskeluhoitosuunnitelma-26052023.pdf> [viitattu 3.10.2023].

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

Sosiaali- ja terveysministeriö s.a. Opiskeluhoitopalvelut. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/opiskeluhoitopalvelut> [viitattu 13.2.2024].

SosTe. 2018. Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.11.2018. Saatavissa: <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/> [viitattu 13.2.2024].

Talentia. 2022. Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävänkuvat ajan tasalle. WWW-dokumentti. Päivitetty 31.5.2022. Saatavissa: <https://www.talentia.fi/koulukuraattorit/uutiset/kuraattorin-ja-vastaavan-kuraattorin-tehtavankuvat-ajan-tasalle/> [viitattu 2.9.2023].

TENK. 2024. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). Tutkimuseettinen neuvottelukunta. WWW-dokumentti. Päivitetty 22.4.2024. Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk> [viitattu 27.5.2024].

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2023. Lapsen osallisuus. WWW-dokumentti. Päivitetty 7.12.2023. Saatavissa: <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus> [viitattu 26.5.2024].

THL. 2024. Opiskeluhoito. WWW-dokumentti. Päivitetty 8.3.2024. Saatavissa: <https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoito> [viitattu 13.2.2024].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi, 96, 123–125, 112, 140–145.

Uotinen, J. 2021. Autoetnografia. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehykset/autoetnografia/> [viitattu 6.9.2023].

Vuori, J. 2021. Laadullinen sisällönanalyysi. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/> [viitattu 6.9.2023].

PÄIVÄKIRJAN VIIKKOANALYYSIT

1. viikon analyysi

Teematuntien pitäminen on aina ollut itselleni haastavaa, jos en ole kokenut omaksuneeni tunnin aihetta. En ollut aiemmin pitänyt esiintymisjännitykseen liittyvää tuntia, jonka vuoksi jännitin sitä paljon jo etukäteen. Tunti meni kuitenkin hyvin, ja ajatus siitä, että toimin jännittämiseni kanssa esimerkkinä opiskelijoille, toimi niin kuin olin ajatellut. Sain sen ansiosta olla epävarma ja epäonnistua, ja ajatus siitä helpotti tunnin pitämistä. Huomaan, että toisen tuki on itselleni hyvin tärkeää, ja tässä suuressa roolissa olikin XXX:n työskentely parinani tunneilla.

Tutoreiden järjestämä ryhmäytyös kaikille ensimmäisen vuoden opiskelijoille sujui erinomaisesti, ja yhteistyö heidän kanssaan on parhaimmillaan loistavaa. Ajoissa tehtyjen suunnitelmien ja toistensa ajan tasalla pitämisen tärkeyttä voisi ehkä vielä käydä läpi heidän kanssaan, jotta he välttäisivät tulevaisuudessa mahdollisen viime hetken kiireen ja paniikin.

Opettajanhuoneen seinällä olevat nimilaput, joihin opettajat voivat jättää toisilleen ilahduttavia ja kannustavia viestejä ovat pieni ensiaskel henkilökunnan yhteisöllisyyden rakentamista ajatellen. Tärkeimpänä tässä asiassa pidän kuitenkin sitä, että idea nimilapuista lähti hieman vahingossa keskustellessani opettajan kanssa, eli toisin sanoen voisi ajatella idean olleen heistä lähtöistä. Toki keskustelussa oli vain yksi opettaja, mutta pidän sitäkin parempana kuin että olisin itse lähtenyt tekemään jotain, mikä voisi ihmisistä tuntua jopa väkivaltaiselta. On tärkeää, että opettajat muistavat huomioida toistensa hyviä puolia. Tätä aihetta käsittelee myös Ismo Aho (2011) väitöskirjassaan, jossa hän toteaa toisistaan välittävien kollegojen tukevan väsyvää opettajaa eteenpäin ja työkavereiden olevan merkittävä osa yksilön selviytymistä. (Aho 2011, 117.)

Pohtimani rentoutumistilan suunnitteluun liittyvät asiat jäivät aivan taka-alalle, sillä viikko oli niin täynnä ohjelmaa.

Viikon aikana yhteisöllisyyttä ja osallisuutta kasvattivat pienet teot. Uskalsin mennä kohti epämukavuusaluetta haastamalla itseni pitämällä opiskelijoille tunnin aiheesta, joka oli itselleni vieras. Esimerkkinä oleminen ja opiskelijoiden

kanssa samalle tunnetasolle asettuminen mahdollisesti aktivoikin opiskelijoita avautumaan, osallistumaan, ja näin auttoi myös minua onnistumisessa. Osallisuuden kokemus oli myös vahva. Saamani tuki tuntien pitämisessä ja opiskelijoiden oma aktiivisuus auttoivat tilanteessa. Tunnin aikana syntyikin vahva osallistumisen tunnelma ja koin onnistuneeni tavoitteessa. Osallistuminen lisäsi myös opiskelijoiden yhteenkuulumisen tunnetta ja kiinteytti läsnäolijoiden yhteisöllisyyttä jättämällä tunnille osallistuneille yhdensuuntaisen tunnetason.

Nimilappujen käyttö lisäsi osaltaan kannustavaa viestintää, tiivistä opettajayhteisöä ja toimi osallistumisen lisäämisessä. Ryhmäytymisen tavoitteena on jo itsessään tutustumisen yksilöllinen kokemus. Onnistuessaan ryhmäytykset luojittavat ja rakentavat yhteisöä.

2. viikon analyysi

Tämä viikko oli hieman rauhallisempi kuin edellinen. Olen todella iloinen siitä, että saimme opinto-ohjaajan ja opettajien kanssa opiskelijat innostumaan rauhallisen tilan aikaansaamisesta. Opiskelijat pääsivät itse vaikuttamaan siihen, minkälainen hakemus rentoutumistilan saamiseksi tehdään, minne tilan voisi rakentaa ja minkälaiseksi se rakennettaisiin. Tämä on juuri sitä osallisuutta, jonka avulla rakennetaan kestävää yhteisöllisyyttä. (Kinnunen 2021, 25.)

Taidelukiolta puuttuu hiljainen tila, jossa opiskelijan olisi mahdollista levähtää koulupäivän keskellä. Kuormituksen säätelemiseksi eräs merkittävimmistä tuki- ja toimintamuodoista on ympäristön muokkaaminen. Rauhallisuus, hiljaisuus ja aina käytettävissä oleva tila on hyvän aistisäätelypaikan ominaisuuksia. (Mielenterveystalo.fi s.a.) Tulin tavattoman iloiseksi siitä, että opiskelijat innostuivat asiasta ja halusivat itse lähteä toteuttamaan hiljaisen tilan rakentamista, sillä juuri sitä halusin tavoitella.

Koiran vaikutus ihmisen hyvinvointiin on kokonaisvaltaista. Koiran nähdään vaikuttavan ihmisessä sekä fyysiseen, psyykkiseen että sosiaaliseen hyvinvointiin. Fyysisenä vaikutuksena koiran läsnäolo auttaa siedättämään yli- tai alivirittyneitä aisteja. Psyykkisellä tasolla koira motivoi, sen kanssa toimiminen kohottaa itsetuntoa ja esimerkiksi opiskelu helpottuu. Sosiaalisen hyvinvoinnin vaikuttajina koira helpottaa ryhmäytymistä, yksilön osallistumista ryhmän toimintaan ja se toimii erinomaisena keskustelun aloittajana ryhmissä tai yksilötapaamisissa. (Latvala-Sillman s.a.) Koen hirveän tärkeäksi sen, että tämä

eräs opiskelija on löytänyt luokseni koirani kautta ja haasteistaan huolimatta näkee minut sellaisena ihmisenä, jonka kanssa hän haluaa ja uskaltaa jutella. Muihinkin opiskelijoihin on helpompi saada kontakti, kun he innostuvat rapsuttelemaan koiraa.

Nykyisin puhutaan paljon turvallisen tilan merkityksestä. Myös koulu on paikka, johon saapuessaan kaikkien sinne tulevien pitäisi kokea olonsa turvalliseksi. Kokemus ei koske pelkästään opiskelijoita, vaan sen tulee saavuttaa myös koko koulun henkilöstö. Kun tila koetaan turvalliseksi, opiskelu ja siellä työskentely on helppoa ja sinne on mukava tulla. Turvallisessa tilassa osallistuminen on rohkeampaa, vuorovaikutus avoimempaa eikä kenenkään tarvitse pelätä syrjään jäämistä.

Tilan suunnitteluun osallistui pieni ryhmä Yeesin (2023) antamien vaatimusten ja kiireisen aikataulun vuoksi. Tällaiseen toimintaan tulisi yleisesti ottaen antaa mahdollisuus kaikille opiskelijoille. Suunnitteluryhmään kuuluvat opiskelijat kuitenkin ymmärsivät heti, että tilan suunnittelemisessa täytyy kuunnella koko koulun ajatuksia. Tämän vuoksi he laittoivatkin kyselyn siitä, minkälaisia toiveita kullakin tällaiseen tilaan olisi. Kokonaisuudessaan hiljaisen tilan toteutus oli hieno kokemus osallistumisesta, jossa opiskelijoiden osallisuuden kokemus kasvoi. Tila voi valmistuttuaan toimia paikkana, johon vetäytyminen voi rauhoittaa. Siellä voi syntyä sellaista vuorovaikutusta, joka parhaimmillaan voi tiivistää opiskelijoiden tunnemaailmaa ja synnyttää yhteisöllisyyden kokemista.

3. viikon analyysi

Kaikki asiat, mitä XXX palaverissa sattuneessa tilanteessa tapahtui, puhuttiin, miten kukakin toimi ja reagoi, mitä olen keskustellut XXX:n kanssa ja minkälaisia sähköpostiviestejä on saapunut tilanteen jälkeen, pyörivät mielessäni jatkuvasti. Koska omaan vahvan oikeudentajun, tuntuu, etten voi omalta osaltani jättää asiaa tähän, mutta en myöskään tiedä, miten olisi järkevintä edetä asiassa. En halua provosoida ketään, joten tilanteen etenemistä täytyy varmasti edelleen vielä seuralla. Onneksi pystyn keskustelemaan asiasta XXX:n kanssa, ettei näiden ajatusten kanssa tarvitse olla yksin. Koska tilanne oli kuitenkin niin paha ja se tulee varmasti vaikuttamaan tuleviin viikkoihin, koen tämän olleen oleellinen asia kirjoittaa ja käsitellä tässä päiväkirjassa.

Mietin asiaa nimenomaan yhteisöllisyyden kannalta, sillä tämä on jo tällä viikolla selkeästi horjuttanut työyhteisöä. Ismo Aho (2011) käsittelee väitöskirjassaan opettajien jaksamista työssään ja yhdeksi merkittäväksi osaksi selviytymistä hän nostaa yhteisöllisen työyhteisön. Perustaksi kestävän yhteisöllisyyden kannalta hän mainitsee muun muassa luottamuksen, toisen kunnioituksen, avoimen keskustelukulttuurin sekä toisen arvostamisen. (Aho 2011, 114.) Koen, ettei näistä mikään toteutunut palaverissa, eikä myöskään sitä seuranneissa tapahtumissa. Siksi on todella suuren työn takana saada oma keskittyminen takaisin olennaiseen eli nuoriin, mutta myös saada luottamus takaisin työyhteisöön sekä ylläpitää työyhteisön yhteisöllisyyttä. Mietin tätä myös sen kannalta, että asetin ensimmäisellä viikolla päiväkirjassani yhdeksi tavoitteeksi keskittyä työyhteisön yhteisöllisyyteen, enkä tällä hetkellä rehellisesti osaa sanoa kykenenkö siihen. Tässä on myös haastetta ja kehittämistä itselleni liittyen siihen, miten erotan työt ja henkilökohtaiset ajatukset toisistaan. Hankalaa asiasta tekee se, että arvomaailmani on molemmissa sama.

Edellisen viikon analyysissä kuvasin turvallisen tilan merkitystä oppilaitoksessa myös henkilöstön osalta. Tämän viikon tapahtumat osoittivat, ettei työyhteisössä onnistuttu kokemaan koulua turvalliseksi tilaksi, koska tapahtumat koettelivat muun muassa yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon toteutumista. Koska kaikki eivät näitä asioita kokeneet, ainakin työyhteisön keskuudessa tulisi voida keskustella turvallisemman tilan periaatteiden luomisesta ja synnyttämisestä. Taidelukion arvopohjan ja toimintaa ohjaavien periaatteiden kuitenkin sanotaan olevan *turvallisuus, jakamaton ihmisarvo, luovuus, aloitteellisuus, rehellisyys ja suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus ja kasvatusoptimismi* (Savonlinnan Taidelukio 2023). Tällaiset asiat eivät voi olla vain saneltuja, vaan yhdessä mietittyjä ja sitä kautta myös käytännössä todistettavia ja koettavissa olevia arvoja. Kun kaikki ovat saaneet osallistua periaatteiden luomiseen, tämänkaltaiset konfliktitilanteet pystyttäisiin helpommin ja avoimemmin ratkomaan, mikä edesauttaisi yhteisöllisyyden tunteen kokemista.

Kuitenkin kaikista onnistuneista ja edenneistä asioista olen iloinen. Toivon, että ruokailun kanssa kamppailevien opiskelijoiden ei tulevaisuudessa tarvitsisi miettiä uskaltavatko he mennä ruokalaan. Koin toimineeni hyvin siinä, etten jättänyt asiaa vain yhdeksi tapaamiseksi vaan lupasin seurata tilannetta opiskelijoiden kanssa yhdessä.

4. viikon analyysi

Eloisan aamuhetken kaltaisissa tilaisuuksissa esiintyminen on itselleni todella vaikeaa. Puoli tuntia kestävään Teamsissä järjestettyyn aamuhetkeen oli pääsy kaikilla Etelä-Savon hyvinvointialueen työntekijöillä. Vaikka kerroimme kehityskuraattorin kanssa omasta tutusta työstä, tuntui, etten ollut esityksessäni johdonmukainen tai puhunut sanaakaan järkevää asiaa. XXX oli kuuntelemassa ja oli kuitenkin toista mieltä. Osaan olla tällaisissa asioissa todella kriittinen itseäni kohtaan. Samaa tunnetta aiheuttaa aiemmin mainitsemani teematuntien pitäminen. Psykoterapeutti Nina Lyytinen (2020) keskustelee Psykopodiaa-podcastissaan muun muassa työterveyspsykologina työskentelevän Ronnie Grandellin kanssa aiheesta itsemystätunto. Itsemystätunto lisää ihmisen sinnikkyyttä ja sitä voidaan harjoittaa kolmeen suuntaan; itseltä toiselle, toiselta itselle ja itseltä itselle. Itsemystätuntoa voi tukea esimerkiksi erilaisilla harjoitteilla, ryhmätoiminnalla, lukemalla kirjallisuutta tai käymällä psykoterapiassa. Pitkäjänteinen harjoittelu auttaa kroonisesti itsekriittisiä henkilöitä kehittymään myötätuntoisemmiksi itseään kohtaan. Se, että altistan itseni tilanteille, jotka aiheuttavat minussa epävarmuutta, voivat siis loppujen lopuksi helpottaa itsekriittisyyttäni.

Koin opiskelijoiden omaan iltatapahtumaan osallistumisen tärkeäksi sekä itseni että opiskelijoiden kannalta. Se on yksi isoimmista opiskelijoiden järjestämisistä jokavuotisista tapahtumista, ja halusin osallistumisellani näyttää välittämiseni heidän tekemää työtä kohtaan. Mieltäni lämmitti se, kuinka opiskelijat hakeutuivat seuraani istumaan ja juttelemaan myös vapaa-ajalla, ja koen sen kertovan luottamuksesta minun ja opiskelijoiden välillä. Mukana oli myös koirani, jota kaikki tapahtumaa seuraavat olivat innoissaan tervehtimässä. Pysin hyödyntämään koira-avusteista toimintaa mahdollisimman paljon, sillä se on koettu niin positiiviseksi ja kannustavaksi asiaksi koulussa.

Pidimme esihenkilöiden kanssa palaverin viime viikon tapahtumiin liittyen ja sain puhuttua kaikki mieltä painavat ajatukset ja vihdoinkin tuntui siltä, että pystyn hengittämään. Oli tärkeää saada kokemus siitä, että esihenkilöiden tuki on takanamme. Jos työyhteisön yhteisöllisyyttä pitäisi miettiä, niin se olisi juuri tätä. Otamme yhdessä vastaan, mitä tulee, ja yhdessä myös selvitämme asiat.

Itseluottamus on tärkeä osa yhteisöön kuulumisen tunteesta. Kun arkana ja itsekriittisenä sortuu kuuntelemaan ja analysoimaan omaa toimintaa, ei olo ole rento ja turvallinen. Siksi ystävän tai työkaverin kanssa voisi tehdä sopimuksen siitä, että sovitusti annamme palautetta toiminnastamme. Se on myös merkittävä muoto osallisuudessa; suora, luottamuksellinen ja rakentava palaute ja tuki. Yksi hyvä ihmissuhde voikin toimia yhteisöllisyyskokemuksen kannalta ratkaisevan merkittävänä. Tämän vuoksi koen yksittäiset keskustelut opiskelijoidenkin kanssa todella merkityksellisinä.

5. viikon analyysi

Yksi yhteisöllisen kuraattorityön keskeisimmistä työtehtävistä on ryhmä- tai pienryhmätuntien pitäminen. Ryhmätunnin aiheet ovat yleensä sellaisia, mitkä koskettavat suurta osaa tai kaikkia ryhmään osallistuneista henkilöistä. Näin pystytään tavoittamaan suurempi joukko opiskelijoita ja parhaimmassa tapauksessa he voisivat antaa toisilleen vertaistukea. Yhteisöllisellä opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla edistetään muun muassa oppimista, terveyttä, vuorovaikutusta ja osallisuutta koko oppilaitosyhteisössä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttaa kaikki oppilaitoksen työntekijät. (STM s.a.) Sen sijaan, että kuraattori tapaisi kolmea eri nuorta kolmen eri tunnin ajan keskustellen jokaisen kanssa samasta aiheesta, hän voi tavata kaikki kolme nuorta käsiteltävän teeman puitteissa pienryhmänä. Tällaisten asioiden lisäksi yleisissä kyselyissä esille nousseita aiheita on hyvä käsitellä erilaisissa tapahtumissa ja tilanteissa. Opiskelijoiden toiveita ja tarpeita on tärkeää kuulla. Lähdimme XXX:n kanssa suunnittelemaan opiskelijoille tarkoitettujen tukimiitti-tuntien sisältöä nimenomaan opiskelijoiden esittämien toiveiden ja tarpeiden pohjalta. Aiheet olivat nousseet esille aiemmin tehdyssä palautekyselyissä sekä opiskelijoiden kanssa keskustellessa, mutta myös kuraattori oli tuonut tietoomme teemoja, joiden käsittelemisestä yhteisesti voisi olla hyötyä. Esimerkiksi kurakahveilla tällä viikolla unen määrään liittyvän kyselyn vastauksen perusteella aihe ei ollut tällä hetkellä ongelmana, jonka vuoksi uneen tai sen tärkeyteen liittyvää tuntia emme kokeneet ensisijaisen tärkeäksi pitää.

Tukimiitti-tunnit voivat merkitä paljon sellaisten opiskelijoiden keskuudessa, jotka hakevat vielä omaa identiteettiään, haluavat vahvistaa minä -kuvaansa ja haluavat saada tukea arjen haasteisiin. Tuntien merkitys vain korostuu, jos kykenemme yhdessä opiskelijoiden kanssa luomaan niihin avoimen ilmapiirin

ja luottamuksellisen tunteen. Näin se toimii hyvänä osallisuuden ja osallistumisen merkityksen esimerkkinä. Rohkaisu voi olla yksilöille ratkaisevassa asemassa yhteisöllisyyden kokemuksen rakentajana.

Opiskelijoiden päivittäiset kohtaamiset ja se, että minulla on aikaa kohdata, ovat tärkeimpiä työtehtäviäni. Niillä luon pohjaa sille kulttuurille, jota Taideluki-oon haluan tuoda. En tuosta vain pysty muuttamaan kenenkään maailmaa, mutta pystyn olemaan kouluarjessa se iloisesti, lämmöllä ja ajan kanssa kohtaava aikuinen.

Esimerkiksi kouluvalmentajan työnkuvaa on kokeiltu kymmenessä eri peruskoulussa Helsingissä vuodesta 2019 alkaen. Kouluvalmentajatyötä on arvioitu koulujen henkilökunnalle osoitettujen kyselyjen avulla, mutta vertailua tehtiin myös muulla tavoin. Vastausten perusteella lähes 90 % koulujen henkilökunnasta koki kouluvalmentajan työn hyödylliseksi oppilaille ja oppilasryhmille. Kouluvalmentaja lisäsi kouluviihtyvyyttä ja auttoi ehkäisemään ja ratkaisemaan ristiriitatilanteita. Lisäksi kouluvalmentajan tekemän työn avulla saatiin lasten ja nuorten osallisuus nousemaan. Erityisesti opettajat arvostivat sitä, että kouluvalmentajalla on aidosti aikaa kohdata oppilaita. Myös henkilökunnan hyvinvoinnissa nähtiin parannusta kouluvalmentajien läsnäolon myötä. Tämän huomattiin välittyvän myös oppilaille. (Helsingin kaupunki 2021.) Tarpeeseen on onneksi alettu vastata palkkaamalla kouluihin lisää aikuisia edistämään yhteisöllistä toimintakulttuuria. Yhteisökuraattorina olen yksi tämänkaltaisista työntekijöistä. Koen kuitenkin haasteellisenä sen, että työkenttä on sirpaleinen ja nimikkeitä samankaltaista työtä tekeville on paljon. Esimerkiksi *kouluvalmentajan, koulusosionomin, yhteisöohjaajan ja hyvinvointiohjaajan* työnkuviissa on paljon yhteneväisyyksiä oman työni kanssa. Kaikkien tehtävänä on olla tavoitettavissa matalalla kynnyksellä lähellä oppilaan tai opiskelijan arkea, vahvistamassa yhteisöllisyyttä ja kouluhyvinvointia sekä ennaltaehkäisemässä erilaisia haasteita. Moni opiskelija on kysynytkin, että miten minun ja Taidelukiolla työskentelevän hyvinvointiohjaajan työt eroavat toisistaan. En ole osannut vastata heille.

Muistan maanantaina päivän päätteeksi pohtineeni, että teki todella hyvää, että tässä välissä oli sairastamisjakso ja syysloma. Sain etäisyyttä aiemmin tapahtuneisiin konflikteihin, eivätkä ne ole enää olleet yhtään niin vahvasti mielessäni kuin mitä ennen tässä välissä ollutta sairaslomaani oli. Silloin vielä

kaikki tapahtunut ohjasi kaikkea tekemääni tai tekemättä jättämisiäni. Huomasin heti maanantaina, että pystyin olemaan töissä jälleen enemmän oma itсени. Se on itselleni tärkeää, sillä teen työtä niin vahvasti omalla persoonalla.

6. viikon analyysi

Jouduin tällä viikolla pitämään esiintymisjännitystunnin yksin, sillä XXX työskentelee toisessa koulussa sinä päivänä, jolloin tunti oli sovittu pidettäväksi. Tilanne jännitti taas siksi, että tuntien pitäminen ei kuulu ollenkaan mukavuusalueelleni. Jännitän etukäteen sitä, saanko opiskelijat osallistumaan tai saanko pidettyä heidän mielenkiintonsa yllä koko oppitunnin ajan. Koen epävarmuutta myös siitä, osaanko esittää eri tuntien aiheita vakuuttavasti. Otinkin tämän tällä kertaa tietynlaisena henkilökohtaisena haasteena vastaan, ja lopulta tunti meni mielestäni todella hyvin.

Ryhmän opettaja päätti jäädä kuuntelemaan tuntia, joka aiheutti tunnin alkuun oman jännityksensä. Osasin kuitenkin olla rauhallinen, puhuin luontevasti ja muistin asioita, joita tunnilla piti käydä läpi eli huomasin toisin sanoen sisäistäneeni ne itsekin. Koen yleisesti itselleni ongelmaksi sen, etten ole täysin sisällä asiassa, josta minun tulisi kertoa. Silloin puhe ei tule luonnostaan ja esillä oleminen on vaikeaa. Kaikki opiskelijat osallistuivat eri harjoituksiin, he vastailivat kysymyksiini ja osasin jatkaa keskustelua heidän nostamistaan aiheista, enkä silti kadottanut punaista lankaa. Viimeiseksi mainittu on minulle yleensä hyvin tyypillistä, jonka vuoksi koenkin tuntien pitämisen haastavaksi. Laitoin XXX:llekin viestin, että tunnista jäi todella hyvä mieli ja tuli sellainen olo, että voin sittenkin onnistua tällaisissa tilanteissa.

Tiedän kuitenkin, etten ole ainoa epävarma ihminen tilanteessa, jossa koetaan esiintymis- tai opetustilanteessa jännitystä. Tilanne kuitenkin helpottuu, kun joku uskaltaa osallistua ja osallistumisellaan avaa tilanteen vuorovaikutteisuutta. Tuki tällaisessa tilanteessa voi hyvinkin tulla opiskelijoilta ja siitä syntyvä vuorovaikutus kantaa ja rakentaa itseluottamusta. Kun aiheena ovat itselle tai opiskelijoille hankalat aiheet, tilanteen aistiminen on myös tärkeää. Jos joku kokee tilanteen ahdistavaksi ja itsensä vaivautuneeksi, tilannetta ei saa provosoida vaan pitäisi luoda tila, jossa olo muuttuu tutummaksi ja turvallisemmaksi. Tässä työstä saatu kokemus nousee omaan arvoonsa.

Yksi yhteisöllisen kuraattorityön keskeisistä tehtävistä on verkostoyhteistyö eri toimijoiden välillä oppilaitoksessa. Verkostoyhteistyön avulla voidaan tunnistaa ja ratkaista oppilaitosyhteisön mahdollisia ongelmia varhaisessa vaiheessa sekä tarjota tarvittavaa tukea ja ohjausta opiskelijoille ja muille yhteisön jäsenille. Ehkäisevä työ voi sisältää erilaisia toimia tai projekteja, jotka pyrkivät ennaltaehkäisemään esimerkiksi kiusaamista, syrjäytymistä ja mielenterveysongelmia. Opiskeluhuollon kuraattori voi pitää aiheista oppitunteja tai järjestää pienryhmätoimintaa, ja mahdollisuuksien mukaan toteuttaa niitä myös työparityöskentelynä esimerkiksi koulupsykologin tai -terveydenhoitajan kanssa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017, 371–372.) Seksuaalikasvatustuntia tuli pitäämään seksuaaliterapeuttiopiskelijat, mutta olin kuraattorin roolissa tunnilla mukana. Tunnin aikana opiskelijat jaettiin pienempiin ryhmiin, joissa he tekivät tehtäviä ja keskustelivat erilaisista aiheista. Osallistuin toimintaan ja olin mukana kolmen hengen ryhmässä, jossa toinen opiskelijoista oli hyvin hiljainen. Uskon, että molempien oli helpompi jutella minulle ja minun ”kauttani” tässä tehtävässä, ja että läsnäoloni auttoi heitä kommunikoimaan lopulta keskenäänkin.

Ehkäisevän päihdetyön viikon teema jäi omalta osaltani toteuttamatta sairastumisen vuoksi, mutta päihdetyöntekijä osallistui joka tapauksessa kurakahveille. Sain kuulla, ettei päihdetyöntekijän läsnäoloa kuitenkaan oikein huomattu väkijoukon seasta, sillä kahveilla ei ollut erityistä ohjelmaa. Vetonaulana tähän olisi toiminut onnenpyörä, jonka suunnittelin tekeväni, mutta se jäi toteuttamatta. Itseäni hieman harmittaa, että jonkinlaisen ohjelman toteutuminen oli vain minun varassani.

Sairastumiseni vuoksi läksypaja jäi toteuttamatta.

7. viikon analyysi

Tällä viikolla tein huomion, että asiat Taikkarilla ovat normalisoituneet ja vuorovaikutus toisten kanssa on vihdoin sellaista kuin ennen XXX:ssä tapahtunutta konfliktia. Tämä ei tietenkään poista sitä, ettei asioita hoidettu – tai ole itse asiassa vielääkään hoidettu hyvin tai asiallisesti. Olen kuitenkin iloinen siitä, ettei asia pyöri enää mielessäni, ja pystyn toteuttamaan työtäni niin kuin ennen.

Koirien vierailulla tulee varmasti olemaan suuri vaikutus opiskelijoiden kunkin päivän mielialaan. On tavallisesta poikkeavaa, että koiria pystyy tavata joka

päivä ja uskon viikosta tulevan opiskelijoille todella mieluinen, sillä koiria on jatkuvasti toivottu koululle.

Osallisuus toteutuu, kun ihminen tuntee kuuluvansa johonkin, olevansa yhdenvertainen ja arvostettu, ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omiin ja yhteisiin asioihin omassa yhteisössään. (SosTe 2018.) Ajattelen joulukalenterin luovan kouluarkeen hyvää ja piristävää pöhinää. Osallisuuden vuoksi haluaisin kalenterin toteutuvan nuorten omien ideoiden kautta. Haluaisin, että kalenteri saavuttaa koko oppilaitoksen, jonka vuoksi mietin toteutustavaksi kuulutuksia. Haluan myös, että joulukalenteri olisi niin sanotusti nuorilta nuorille. Mietin, millä keinoin tämä toteutuisi. Taidelukion opiskelijoilla on erityisiä taitoja luovuudessa. Se ei kuitenkaan rajoitu niin, että esimerkiksi vain musiikkilinjalla opiskelevat olisivat musikaalisia, vaan monet kuvataidelinjalla opiskelevat ovat erittäin lahjakkaita musiikissa ja toisin päin. Tämän vuoksi haluaisin, että kaikilla olisi mahdollisuus tuoda lahjojaan halutessaan esiin. Mietinkin toteutuksena yhdeksi vaihtoehdoksi sitä, että kuulutus pitäisi sisällään aina yhden opiskelijan ”taidonnäytteen.” Kuulutuksena voisi tulla esittämään omatekemän laulun, lausumaan runon, soittamaan soitinta, kertomaan haluamansa tervehdyksen toisille tai murjaista vaikka vitsin. Jos joku haluaisi esitellä esimerkiksi maalauksia tai savitöitä, hän voisi tehdä kuulutuksen, jossa kertoisi teosten löytyvän paikasta X.

Yksikin teos, esiintyminen tai osallistuminen herättää tunnekokemuksen. Koska yhteisöllisyyden kokeminen on aina tunne, yhden pienen teon merkitys kasvaa. Yhteisöllisyys onkin usein yksittäisten tekojen synnyttämien tunnekokemusten lopputulos. Siksi jokaisen osallistuminen on jo yksittäisenä tekona erittäin tärkeää. Lisäksi se, että kaikilla on oikeus ja mahdollisuus osallistumiseen, on erittäin tärkeää. Se antaa esimerkin yhdenvertaisesta mallista. Jokaisen omalle vastuulle jää se, miten tai milloin osallistuu itse. Jo annettu mahdollisuus on merkityksellistä.

8. viikon analyysi

Eräs opiskelija mainitsi stressipallon teon ohella, että hän pitää asenteestani. Hän taustoitti asiaa kertomalla, että jo ensimmäisen kerran esittäytyessäni heidän luokalleen, jäin mieleen sillä, että ”muut aikuiset ovat niin aikuisia.” Tuo oli itselleni ihana palaute, sillä juuri sellaista asennetta haluan välittää. Olen

itse nuoruudessa pelännyt aikuisuutta, koska olen ajatellut sen tarkoittavan ai-noastaan vakavana olemista ja elämistä. Onneksi olen ymmärtänyt, että ihmi-nen saa olla juuri sellainen kuin on iästään riippumatta. Haluan olla esimerkki siitä, ettei aikuisuuden tarvitse olla pelottava asia.

Läksypajaan liittyen parasta on, kun nuori itse kokee hyötynsä järjeste-lystä toiminnasta. Olisi hienoa, että opiskelijat alkaisivat pitää oma-aloitteisesti yhteisiä opiskeluhetkiä. Se, että opiskelija, joka ei ole ollut edes koulussa, tu-lee läksypajaan keskustellakseen kanssani, on itselleni mitä upein osoitus on-nistuneesta työstä. Koen sen tietynlaisena luottamuksen osoituksena opiskeli-jalta. Olin myös todella positiivisesti yllätynyt tukimiitin osallistujamäärästä. Pienryhmät, jotka ovat vapaaehtoisia eivätkä vaadi ilmoittautumista tai sitoutu-mista selvästi toimivat. Läksypaja ja tukimiitti ovat juuri tällaisia pienryhmiä.

Ryhmänohjauksen ryhmä oli onneksi hyvinkin tuttu, kun osa luokalta toimi tu-toreina. Tämän vuoksi ohjauksen pitäminen ei tuntunut pelottavalta, mutta huomasin ajatteluuni vaikuttavan myös sen, ettei paikalla ollut muita ammatti-laisia. Toisten aikuisten läsnäolo aiheuttaa itselleni sen, että alan vähätellä omaa osaamistani ja verrata kaikkea tekemääni toisen osaamiseen. Tämä ky-seinen ryhmänohjaushetki meni kuitenkin hyvin. Avasin aiheen ajanhallinnasta ja kalenteroinnista opiskelijoille, ja osallistin heitä keskusteluun; pyysin kerto-maan minkälaisia kalentereita kukakin käyttää ja miten he ovat keksineet itsel-leen toimivia ratkaisuja kalenterointiin ja aikatauluissa pysymiseen. Keräsin samanaikaisesti vastauksia taululle. Halusin heidän jakavan ideoita ja ajatuk-sia toisilleen, ja he lähtivätkin avoimesti antamaan vinkkejä.

Vaikka ei olisi tarvinnut, halusin tunnin lopuksi pitää heille ryhmäytysharjoituk-sen. Ryhmäytysharjoituksia pitäisi mielestäni pitää niin usein kuin mahdollista. Tässäkin harjoituksessa kesti maksimissaan 15 minuuttia. Se on pieni aika siitä, että opiskelijat alkaisivat ajan myötä kokea ryhmään kuuluvuuden tun-netta. Tutorit innostuivat, kun saivat taas yhden harjoituksen itselleenkin oh-jauspankkiin. Ryhmän ja ryhmäytymisen merkitys opiskelijoiden hyvinvoin-nissa ja sosiaalisen identiteetin kehittämisessä on merkittävää. Ryhmään kuu-luminen lisää nuoren kokemusta osallisuudesta, omista vaikutusmahdollisuuk-sista sekä hyväksytyksi tulemisesta. (MLL s.a.)

Koen, että on tärkeää osata olla oma aito itsensä, avata omaa persoonalli-suuttaan ja kohdata ihmiset sellaisena kuin itse oikeasti on. Se on itselleni

merkityksellistä ja toimii parhaassa tapauksessa esimerkkinä myös muille. Se voi rohkaista meistä jokaista arjen kohtaamisissamme ja työmme tulos on parempi. Kun hyvinvointi lisääntyy, yhteisöllisyyden kokeminenkin helpottuu.

9. viikon analyysi

Halusin tehdä opiskelijoille läksiäisviestiksi laulun, jonka pääviestinä on, että maailma on vielä auki, kaikki on mahdollista ja nämä vuodet saattavat olla käännekohta heidän elämässään. Korostin laulun sanoissa sitä, että olen aidosti nähnyt opiskelijat sellaisina kuin he ovat sekä huomannut jo alusta lähtien Taidelukion yhteisöllisyyden ja hengen. Huomioin sanoissa myös sen, kuinka hyvin opiskelijat ottivat minut vastaan työsuhteeni alkaessa. Sen lisäksi, että minä näin nuoret sellaisina kuin he ovat – he näkivät minut sellaisena kuin olin ja sain olla oma itseni. Halusin tuoda sen ilmi ja kiittää siitä laulun sanoin. Katri Puranen (2023) haastatteli Opettaja-lehden verkkosivuille tutkijatohtori Anne-Elina Saloa, joka korosti haastattelussa sitä, että nähdyksi, kuulluksi ja ymmärretyksi tulemisella voidaan tukea koko kouluyhteisön hyvinvointia ja ehkäistä eriarvoistumista.

Olen niin iloinen, että opiskelijat ovat löytäneet läksypajaan. Uudet osallistujat olivat tulleet aiemmin osallistuneen opiskelijan kautta eli niin sanottu puskaradio opiskelijoiden kesken oli toiminut. Läksypajalle olisi selvästi suurta tarvetta ja harmittaa, että se ainakin omalta osaltani päättyy. Työnkuvani on ollut sellainen, että juuri tällaisiin asioihin minulla on ollut aikaa enkä osaa sanoa, riittääkö ajankäyttö toisilla vuodenvaihteen jälkeen.

Heittäytyminen voi parhaimmillaan toimia itseluottamuksen kasvattajana. Samalla näen sen olevan osoitus siitä, että aikuinen on valmis olemaan osa kouluyhteisöä; samalla ja yhdenvertaisella tasolla opiskelijoiden kanssa. Hyvä esimerkki toisenlaisesta heittäytymisestä on läksypajaan osallistuminen. Se tarjoaa mahdollisuuden kaikenlaiseen keskusteluun eikä kaiken tarvitse suinkaan liittyä kotitehtäviin. Paja tarjoaa luontevan tavan aikuisen ja opiskelijan kohtaamiselle. Se taas auttaa osallisuuden ja lopulta yhteisöllisyyden tunnekokemuksen saavuttamisessa.

Joulusukkiin liittyen haluan tehdä huomion siitä, että työn valmistelu ja suunnittelu oikeastaan kaikessa tekemisessä on todella tärkeää.

10.viikon analyysi

Tulin hirmu iloiseksi, kun näin miten opiskelijat ilahtuivat joulusukan yllätyksistä – esimerkiksi huulirasvasta – niin paljon. Myös opettajat olivat joulusukan suhteen kuin pieniä lapsia ja ilahtuivat yhtä lailla. On todellista, että aikuisetkin kaipaavat elämäänsä pieniä, arjessa innostavia asioita. Vaikka leikkimistä pidetään tyypillisesti lasten puuhana, aikuinenkin saa leikistä mielihyvän kokemuksia. Leikkiminen voidaan nähdä laajemmassa mittakaavassa esimerkiksi kulttuurissa. Siksi leikkimistä ei tulisi yhdistää pelkästään lapsiin. (Ahlstrand 2019.) Juuri tästä olen itsekkin halunnut muistuttaa, ja oikeastaan tällaiseen koko persoonani – ja sitä kautta työskentelyni perustuu. Tämä saa minut suunnittelemaan ja toteuttamaan joulukalenterin, joulusukkien ja suklaapukin piilottamisen kaltaisia asioita oppilaitoksessa.

Huomasimme palapelin olevan pöytiin piirtämisen lisäksi yksi keino rauhoittumiseen. Tekemiseen syventyminen on näyttänyt tuovan helpotusta koulusta aiheutuviin aistiärsykkeisiin. Esimerkiksi neuropsykiatrisesti oireilevilla lapsilla voidaan käyttää erilaisia apuvälineitä kehossa ja mielessä olevan ylimääräisen energian purkamiseksi (Nepsypiirteisten lasten omahoito-ohjelma s.a.). Palapelit ja pöytään piirtely voivat hyvinkin toimia tämänkaltaisena tukena opiskelijoille.

Yhteisöön kuulumisen kokemus voi olla hyvinkin pieni asia. Sellaisena voi toimia leikkisät asiat, joissa otetaan kaikki tasa-arvoisesti huomioon. Pienet asiat voivat tuoda myös iloa päivään, hyvinvointia työhön ja opiskeluun.

Alustin laittamaani kyselyä Wilma-viestissä sillä, että työsuhteeni päättyy, jonka vuoksi pyydän opiskelijoilta palautetta. Tieto taisi yllättää joitain, sillä yksi opiskelijoista tuli kysymään, mihin olen lähdössä ja vastasin muuttavani toiseen kaupunkiin ja tekeväni opintoni loppuun. Opiskelija totesi, että tämä on tosi harmi ja sanoi, että vaikutan hyvältä ihmiseltä. Menin lähes sanattomaksi, mutta osasin kuitenkin kiittää kauniista sanoista. Hän vastasi, että ”ei ollut muuta” ja lähti pois. Jäin pohtimaan hänen sanojansa, sillä tämä oli sama opiskelija, joka kehui asennettani toissa viikolla. Halusin jotenkin vielä huomioda asian, koska se jäi tosissaan lämmittämään mieltä. Laitoin opiskelijalle Wilma-viestin, jossa sanoin olevani todella otettu hänen kommentistaan. Kehuin myös rohkeudesta sanoa tämänkaltaisia asioita ääneen. Näen Wilma-viestin laittamisessa samaa nähdyksi ja kuulluksi tulemisen tärkeyttä kuin lau-

lun sanoja kirjoittaessa. Rakentava palaute on äärimmäisen tärkeää. Palautetta onkin hyvä antaa aina, kun kokee sen tärkeäksi. Yksi esimerkki toimivasta palautteesta on kiitoksen antaminen. Sen pitäisi olla helppoa ja mikä tärkeintä – se on osallisuutta ja yhteisöllisyyden syntymisen kokemuksen tärkeimpiä asioita.

Se, että edes yksi opiskelija antaa tällaista palautetta tai kokee minut sellaiseksi kuin hän kokee, riittää siihen, että voin sanoa onnistuneeni työssäni.

LÄHTEET

Ahlstrand, A. 2019. Onko aikuinen liian vanha leikkimään? Blogi. Päivitetty 14.1.2019. Saatavissa: <https://blogit.metropolia.fi/tikissa/2019/01/14/onko-ai-kuinen-liian-vanha-leikkimaan/> [viitattu 31.3.2024].

Aho, I. 2010. Mikä tekee opettajasta selviytyjän? Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66711/978-951-44-7893-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 22.9.2023].

Gränsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoiltoa. Helsinki: Tietosanoma, 371–372.

Helsingin kaupunki. 2021. Kouluvalmentaja kuuntelee ja kohtaa oppilaita – koulujen henkilökunta haluaa toimintamallin jatkuvan. WWW-dokumentti. Päivitetty 22.4.2021. Saatavissa: <https://www.hel.fi/fi/uutiset/kouluvalmentaja-kuuntelee-ja-kohtaa-oppilaita-koulujen-henkilokunta-haluaa-toimintamallin> [viitattu 3.11.2023].

Kinnunen, A. 2021. Löytöretkellä lapsen osallisuuteen. Substantiivinen teoria kouluikäisen erityistä tukea tarvitsevan lapsen osallisuuden mahdollistavasta yhteistoiminnasta. Itä-Suomen yliopisto. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/24872/1618897272756967245.pdf> [viitattu 2.10.2023].

Latvala-Sillman, P. s.a. Työparina koira. Ensimmäinen painos. Sanasilta Oy.

Lyytinen, N. 2020. Itsemyötätunto. Spotify. Podcast. Saatavissa: <https://open.spotify.com/show/1Ke4k5jN7s6sSV87DaGzIV> [viitattu 1.3.2024].

Mielenterveystalo.fi. s.a. Opettajan muistilista kuormitusherkän oppilaan tueksi. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/sites/default/files/2023-08/Nepsykoulu-Tukikeinoja-herk%C3%A4sti-kuormittuvalle-oppilaalle.pdf> [viitattu 24.11.2023].

MLL. s.a. Ryhmäyttäminen. Mannerheimin lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Päivitetty 4.8.2023. Saatavissa: <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/ryhmayttaminen/> [viitattu 24.11.2023].

Nepsypiirteisen lasten omahoito-ohjelma. s.a. 21. Keskittymisen apuvälineet. Mielenterveystalo.fi. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/nepsypiirteisten-lasten-omahoito-ohjelma/21-keskittymisen-apuvälineet> [viitattu 9.4.2024].

Puranen, K. 2023. Nähdynsi tuleminen motivoi oppimaan – opettajan tarjoamalla tunnetuella on iso merkitys. WWW-dokumentti. Päivitetty 2.3.2023. Saatavissa: <https://www.opettaja.fi/tyossa/nahdyksi-tuleminen-motivoi-oppimaan/> [viitattu 1.12.2023].

Savonlinnan Taidelukio. 2023. Yhteisö yksilöille. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.taidelukio.fi/> [viitattu 6.10.2023].

SosTe. 2018. Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin. WWW-dokumentti. Päivitetty 23.11.2018. Saatavissa: <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/> [viitattu 17.11.2023].

STM. s.a. Opiskeluhoitopalvelut. Sosiaali- ja terveysministeriö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/opiskeluhoitopalvelut> [viitattu 3.11.2023].

Wilma s.a. Wilma pähkinäkuoressa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.wilma.fi/mika-on-wilma-jarjestelma/> [viitattu 6.6.2024].

Yeesi. 2023. Nuorten mielenterveysseura. Yeesi ry. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.yeesi.fi/> [viitattu 25.9.2023].